

Slovenski VESTNIK

Poštni urad 9020 Celovec
Verlagspostamt 9020 Klagenfurt
Izhaja v Celovcu
Erscheinungsort Klagenfurt
Posamezni izvod 3 šillinge
mesečna naročnina 12 šillingov
celoletna naročnina 120 šillingov
P. b. b.

LETNIK XXXVI

CELOVEC, PETEK, 16. JANUAR 1981

ŠTEV. 3 (2002)

Tudi na deželni ravni je dialog mogoč samo na podlagi medsebojnega zaupanja med enakopravnimi partnerji

Na seji koroške deželne vlade v torek so med drugim razpravljali tudi o ponovnem razgovoru med predsedniki treh v koroškem deželnem zboru zastopanih strank ter predstavniki obeh osrednjih organizacij koroških Slovencev. Kakor je rečeno v poročilu, ki ga je objavila deželna tiskovna služba, je bilo sklenjeno, da si bo deželna vlada prizadevala vzpostaviti tak razgovor, ki pa more biti samo „informalnega“ značaja, ker je za izpolnitev državne pogodbe pristojna zvezna vlada.

Podrobnosti o predvidenem razgovoru trenutno še niso znane, pač pa je deželni glavar Wagner že v sredo zjutraj v celovškem radiu precej jasno začrtal smernice, po katerih naj bi se v bodoče odvijal tak „notranje-koroški dialog“. Kakor da v zadnjem času ne bi bilo nobenih poskusov, dati stvar le nekoliko bolj kooperativno in sprejemljivejšo obliko, je Wagner trmasto vztrajal pri svojih že znanih „stališčih“: od sklicevanja na tristrankarski pakt in zavrnitve operativnega koledarja vse tja do novega siljenja v sosvete kot edine — po njegovem mnenju demokratične — oblike „legalizacije“ manjšinskega zastopstva.

S tem predvidenemu razgovoru gotovo ni bila zgajena pot, marveč se je treba nasprotno vprašati, ali je ob takšnem vztrajanju sploh mogoče pričakovati iskreno pripravlje-

nost za skupno in konstruktivno obravnavanje odprtih vprašanj. Dejstvo, da so mnoga vprašanja dejansko še neurejena in da tudi razvoj prinaša s seboj vedno nove probleme, s katerimi se je treba spoprijeti in jim poiskati rešitev, je znano in danes tudi splošno priznано. Zato osnove za dialog ne bi smeli že vnaprej izpodkopavati z osornim izključevanjem problemov — ker gre v enem primeru za člen 7 in s tem za pristojnost zveze, v drugem primeru pa za operativni koledar, ki na koroško strankarsko trojico očitno deluje kot rdeča cunja na bika —, marveč bi jo morali nasprotno utrjevati in razširjati v duhu medsebojnega zaupanja in spoštovanja, ki je pogoj za ploden dialog med enakopravnimi partnerji.

Posebej k ponovnemu poskusu, spraviti v dvom legitimnost obeh

osrednjih organizacij koroških Slovencev kot priznanega predstavništva slovenske narodne skupnosti na Koroškem, je zavzel stališče tudi tajnik Zveze slovenskih organizacij na Koroškem dipl. inž. Feliks Wieser. Poudaril je, da so vsi poskusi zadnjih let, da bi ZSO in NSKS izolirali in ustoličili drugo predstavništvo slovenske narodne skupnosti, izpodleteli. „Obe osrednji organizaciji sta tako znotraj kot izven Avstrije priznani kot legitimno zastopstvo slovenske narodne skupnosti na Koroškem. Zato vsak ponoven poskus osporavanja tega zastopstva odvraca od dejanskih narodnostnih problemov na Koroškem in ne koristi odnosom med večinskim in manjšinskim narodom.“

Tajnik ZSO je v dogovoru na Wagnerjevo izjavo dejal, da so take izjave s strani deželnih politikov neodgovorne, ker na eni strani zavračajo željo po plodnem dialogu na deželni ravni, kakor jo je pred kratkim znova izrazila ZSO, na drugi strani pa škodujejo tudi nadaljnjemu pozitivnemu razvoju dobrososedskih odnosov med Koroško in Slovenijo ter Avstrijo in Jugoslavijo. „Koroške stranke se morajo po dolgoletnem neuspešnem osporavanju slovenskih osrednjih organizacij končno zavedati, da si ne morejo izbirati predstavnikov slovenske narodne skupnosti po svoji volji, marveč morajo to prepustiti koroškim Slovincem samim,“ je naglasil tajnik ZSO. „Priznavanje demokratično izvoljenega zastopstva koroških Slovencev je prvi in osnovni pogoj za boljše mednarodne odnose na Koroškem. Koroški Slovenci imamo na podlagi avstrijske ustave in mednarodnih določil demokratično pravico, da si kot narodna skupnost izbiramo svoje predstavnike sami. Tisti pa, ki kar naprej skušajo to dejstvo osporavati in ga ne priznajo, nosijo odgovornost za morebitne nove napetosti na Koroškem.“

tične politične sile k večji doslednosti pri reševanju teh vprašanj, ki so vendar življenjskega pomena za slovensko narodnostno skupnost in njen nadaljnji obstoj.

Primorski dnevnik je zapisal, da ta razvoj nedvoumno potrjuje, da se oblasti, ki se že dalj časa zgrinjajo nad slovensko narodnostno skupnostjo na Tržaškem, čedalje bolj mračijo in da so Slovincem sovražne sile spet zbrale toliko poguma, da jim je postala tudi uporaba nasilja sredstvo za uresničenje svojih načrtov.

Zahvaljujemo se za čestitke ob našem jubileju

Ob jubilejni 2000. številki „Slovenskega vestnika“, ki smo jo pred kratkim izdali v počastitev 35-letnice neprekinjenega izhajanja našega lista, smo prejeli lepo število pismenih in brzojavnih čestitk raznih ustanov in organizacij, predvsem pa poklicnih tovarišev; prav tako so se jubileja spomnili v številnih časopisih ter našemu listu posvetili posebne zapiske in mu želeli še naprej uspešno delo.

Za vse čestitke in dobre želje se pristočno zahvaljujemo in obljublamo, da bomo tudi v bodoče skušali z vsemi močmi čim bolj uspešno nadaljevati delo v smislu naloge in usmeritve, ki je bila našemu listu določena ob njegovem rojstvu in ji je ostal zvest vseh dosedanjih 35 let izhajanja.

Slovenski
VESTNIK

30. Slovenski ples jubilejna družabna prireditev kor. Slovencev



Že tridesetlet je Slovenski ples v Celovcu kot osrednja družabna prireditev koroških Slovencev privabil obiskovalce iz vseh predelov južne Koroške. V prostorih delavske zbornice se je v soboto zvečer zbralo več kot tisoč obiskovalcev, med katerimi so bili tudi številni častni gostje, ki jim je v imenu prireditelja — Slovenske prosvetne zveze izrekel dobrodošlico predsednik Valentin Polanšek. Med njimi so bili jugoslovanski poslanik na Dunaju Novak Pribičević in generalni konzul v Celovcu Milan Šamec s člani konzulata, avstrijski konzul v Ljubljani Ciril Stern, predsednik SZDL Slovenije Mitja Ribičič, predsednik komiteja za mednarodno sodelovanje izvršnega sveta SR Slovenije Jernej Jan, predsednik Gospodarske zbornice Slovenije Andrej Verbič, predsednik komisije za narodnosti Jože Hartman, predstavnik Zveze kulturnih organizacij Slovenije Martin Zakonjšek, bivši deželni glavar Hans Sima, zastopniki obmejnih občin in raznih organizacij ter ustanov, predstavniki organizacij in ustanov koroških Slovencev in mnogi drugi, s kratkim obiskom pa sta prireditelje počastila tudi deželni glavar Leopold Wagner in celovski župan Leopold Guggenberger.

Obširneje poročamo o uspeli jubilejni prireditvi v besedi in sliki na 4. strani današnje številke.

Vprašanja naših žena tolmačena zastopnici zvezne vlade

V četrtek 7. januarja 1981 je na Dunaju državna tajnica za vprašanja žensk Johanna Dohnal sprejela veččlansko delegacijo Zveze slovenskih žena s Koroške, ki jo je vodila predsednica Milena Gröblacher. Poleg drugih je bila v delegaciji tudi Ivanka Sadošek-Zala, ustanovna članica naše ženske organizacije, ustanovljene že aprila 1943 sredi oboroženega protifašističnega boja.

Predstavnice ZSZ so državni tajnici zagotovile solidarnost slovenskih koroških žena v vseh vprašanjih, ki zadevajo položaj in pravice žena v Avstriji in v svetu. Posebej pa so ji tolmačile žensko problematiko v luči narodnostne politike in pri tem zlasti opozorile na vprašanja, ki se postavljajo v zvezi

z zapostavljenostjo na delovnem mestu, s problematiko predšolskih in šolskih otrok in podobno. Svoja izvajanja je delegacija ZSZ podkreplila še z ustreznim gradivom, ki ga je izročila državni tajnici ter ji posredovala pobudo za sklicanje posebnega posveta žensk-pripadnic vseh narodnostnih manjšin v Avstriji.

Državna tajnica Dohnal je pokazala veliko zanimanje in razumevanje za prikazani položaj in vprašanja koroških slovenskih žena ter je delegaciji zagotovila, da jih bo po svojih močeh in možnostih podprla v njihovih težnjah. Posebej je obljubila, da bo v bodoče na posvete o ženskih vprašanjih redno vabila tudi zastopnice slovenskih žena na Koroškem.

Pohvale in kritike v južnotirolskem vprašanju

„Italija je lahko ponosna, da je etnični manjšini na južnem Tirolskem priznala ureditev, ki je boljša od vseh drugih v kateri koli državi. Ta rešitev je daleč bolj liberalna od tiste, ki jo je Avstrija priznala svoji slovenski manjšini na Koroškem.“

Tako je pred nedavnim zapisal v vodilnem italijanskem dnevniku „Corriere della Sera“ bivši italijanski poslanik na Dunaju Roberto Ducci, ko je ocenjeval trenutno stanje v južnotirolskem vprašanju in s tem v avstrijsko-italijanskih odnosih. Ducci je menil, da imajo južni Tirolci status, ki je daleč nad tistim „normalnega“ italijanskega državljanca, pri čemer je opozoril, da južni Tirolci ne uživajo le vseh pravic italijanskih državljanov, marveč tudi še dobrušen del pravic avstrijskih državljanov, s katerimi so bili v mnogih ozirih povsem izenačeni z zakonsko ureditvijo, ki je bila sprejeta januarja 1979.

Pri tej laskavi oceni, ki pa jo je poznavalec italijansko-avstrijskih odnosov kljub temu dopolnil z ugotov-

itvijo, da Italija vendar še ni v celoti izpolnila svojih obveznosti iz „paketa“ in da naj bi to zamudo povzročila čim prej, je brez dvoma zanimivo dejstvo, da je bila objavljena ravno v času, ko je v južnotirolski politiki Avstrije prišlo do značilnih „nesoglasij“. Zunanji minister Pahr je — očitno na podlagi pretiranih informacij iz Bozена — zopet enkrat „ze-lo odločno“ opozarjal Italijo na odprta vprašanja; nato je delegacija južnih Tirolcev med obiskom na Dunaju morala priznati, da je „paket“ izpolnjen že do 95 %; končno pa je kancler Kreisky odločno zavrnil tiste južnotirolske kroge, ki sanjajo o spremembi meje, in ob tej priložnosti govoril celo o „pretiranem nacionalizmu, ki ima svoje korenine v nacistični miselnosti“.

V luči teh dogodkov pač ne preseneča, da južnotirolski deželni glavar Magnago v najnovejšem času ne govori več o ultimativnem odstopu za primer, da Italija „paketa“ tudi letošnje pomladi ne bi dokončno izpolnila.

Tržaški Slovenci se borijo za svojo zemljo

Ne samo nov val fašističnih atentatov na partizanske spomenike, marveč tudi nevarna zaostritev uradnega razlašanja slovenskih zemljiških lastnikov na obronku Trsta sodi v dogodke, ki so v najnovejšem času značilni za položaj slovenske narodnostne skupnosti v Italiji. Na Kolonkovcu pri Trstu je v teku široka razlstitvena akcija: občinska uprava namerava tamkaj zgraditi novo naselje takimenovanih ljudskih stanovanj in so začeli po uradni poti ropati slovensko zemljo, da bi uredili naselje, namenjeno v prvi vrsti priseljnim delavcem — torej načrtno spreminjanje etnične sestava tamkajšnjega prebivalstva na škodo avtohtoni Slovincem.

Ta novi rop slovenske zemlje je razumljivo izzval veliko ogorčenje med prizadetim prebivalstvom, zlasti ko so upravne oblasti proti lastnikom, ki so skušali braniti svojo imovino, poklicale na pomoč policijo, da je brutalno silo pregnala slovenske lastnike z njihove lastne zemlje.

Slovenske organizacije so odločno protestirale proti takemu ukrepanju, ki nima primere niti v težki zgodovini primorskih Slovencev. Opozarjajo, da je prostorska politika — torej borba za ohranitev slovenske zemlje v slovenskih rokah — eno od ključnih vprašanj v življenju slovenske narodnostne skupnosti v Italiji. Slovenska kulturno-gospodarska zveza je prizadetemu prebivalstvu izrekla vso solidarnost in podporo; odločno je zavrnila zasedanje zemljišč s silo, obenem pa pozvala oblasti in demokra-

PREDAVANJE PROF. JANKA PLETERSKEGA:

Plebiscit v slovenskem zgodovinopisju

Posledice simpozija o plebiscitu lanske jeseni so bile omejene, kar zadeva politično in znanstveno dimenzijo, ker je bil preveč na udaru javnosti in ker se je vsak prizadeval, da drugega ne bi prizadel, je dejal prof. Helmut Rumpel, ko je v ponedeljek na univerzi v Celovcu otvarjal predavanje ljubljanskega zgodovinarja prof. Janka Pleterskega. Da bi torej omogočili plodno konfrontacijo znanstvenih stališč glede koroškega plebiscita, je inštitut za zgodovino za januar organiziral tri predavanja. Prvo v tej vrsti je bilo minuli ponedeljek. Prof. Janko Pleterski je predaval o problemih v zvezi s plebiscitom z vidika slovenskega zgodovinopisja.

Že uvodoma je Pleterski poudaril, da je politiko obeh nacionalnih subjektov v tem prostoru slovensko-nemškega sosedstva treba študirati tudi z vidika njenih posledic. Zgodovinopisje naj bo objektivno, vendar ne v tem smislu, da bi bilo razsodnik med dobrim in zlom. Tako ni mogoče govoriti o zgodovini Slovencev na Koroškem, ne da bi jo reflektirali skozi fašistično okupacijo in nacistični genocid, ne da bi privzeli tudi revolucionarno osvobodilno borbo.

Nato je Pleterski kot glavno tezo slovenske oz. jugoslovanske historiografije o koroškem plebiscitu navedel, da plebiscit ni moč jemati kot izoliran dogodek. Izid glasovanja so določali mnogi dejavniki, v bistvu pa je neločljivo povezan z dogajanjem na Koroškem že v 19. stoletju. V tem dogajanju je veliko vlogo imela zavestna politika germanizacije slovenskega prebivalstva, ki so jo desetletja dolgo izvajale vladajoče nemške strukture ob podpori državnih organov. Pleterski je to germanizacijsko politiko podrobno razčlenil, postavil pa je tudi vprašanje, zakaj taka politika ni privedla do radikalizacije slovenske akcije nasploh in zakaj je velik del slovenskega prebivalstva reagiral z resignacijo. Odgovor na to vpraša-

nje je dalo slovensko zgodovinopisje, ki je ugotovilo, da je glavni

Zaščita manjšin ne sme temeljiti na številčnosti

Včeraj se je v Rimu začelo zborovanje o zaščiti narodnostnih manjšin, ki ga prireja zvezni odbor za etnično-jezikovne skupnosti in se ga udeležujejo predstavniki vseh narodnostnih in jezikovnih manjšin v Italiji. Namen tega posveta je proučiti možnosti za skupne pobude v boju za uveljavljanje 6. člena italijanske ustave, ki zagotavlja enakopravnost vsem manjšinam.

V tej zvezi so privreditelji izdelali osnove, na katerih naj bi tekla razprava na posvetu. Pri tem so posebej poudarili načelo, da zaščita manjšin ne sme biti odvisna od številčne moči manjšine; malostevilnost ali nestrnično naseljenost ni mogoče uporabljati kot argumente za odrekanje zaščite, temveč upoštevati kot tehnične ovire, ki nasprotno zahtevajo posebne prijeme, torej večjo širokogrudnost pri uresničevanju zaščite.

Sožitje v praksi ki je lahko zgled vsemu svetu

V Lendavi je bila prejšnji teden posebna slovesnost, ki je veljala dvajsetletnici uspešnega delovanja komisije za narodnosti in obmejne stike pri medobčinskem svetu SZDL za Pomurje. Poleg sedanjih in nekdanjih članov medobčinske in občinskih komisij so se svečanosti udeležili tudi predsednik republiške konference SZDL Slovenije Mitja Ribičič, predsednik komisije za narodnosti pri SZDL Jože Hartman in predsednik komisije za narodnosti pri skupščini SR Slovenije Geza Bačič.

O dosedanjem uspešnem delu komisije je spregovoril njen predsednik Ferenc Hajoš, ki je naglasil, da je k temu uspehu bistveno prispevala tudi jasna opredelitev in izvajanje narodnostne politike. Delo komisije je veliko prispevalo k urejanju narodnostne problematike in položaja madžarske narodnostne skupnosti v Pomurju; prav tako pa je njen delež pomemben tudi pri razvijanju sodelovanja narodnosti v Sloveniji s slovenskimi manjšinami v zamejstvu.

Se zlasti pa je vsebino in usmeritev narodnostne politike v Sloveniji in Jugoslaviji poudaril predsednik Mitja Ribičič, ki je v slavnostnem govoru dejal, da sta bratstvo in enotnost med narodi in narodnostmi v Jugoslaviji v praksi in s tem njihovo sožitje tako uresničeni, da je to lahko zgled vsemu svetu. „Prav zato, ker smo nacionalno trdni, nam nihče ne more do živga, saj je delavski razred prevzel odgovornost, da svoje sožitje gradi na osnovi skupnega sodelovanja in sožitja vseh jugoslovanskih narodov in narodnosti,“ je ugotovil Ribičič. Pri tem je še opozoril, da so z uvedbo dvojezičnega šolstva pred več kot dvajsetimi leti dosegli izredne uspehe, „v praksi pa se načela naše narodnostne politike nenehno potrjujejo“.

Svečanost je obogatil kulturni spored, ki so ga izvajali v obeh jezikih — v slovenščini in madžarsčini. Ob 20-letnici komisije pa je izšla tudi dvojezična publikacija, ki jo je pripravil pomurski novinar in publicist Sandor Varga.

ZSO se zahvaljuje



Zveza slovenskih organizacij na Koroškem je ob nedavnih praznikih prejela številne čestitke za novo leto, ki so jih poslale razne organizacije in ustanove ter posamezniki predvsem iz Avstrije in Jugoslavije, pa tudi iz mnogih drugih držav. Ker zaradi velikega števila ne more posebej odgovarjati na vsa pisma, se tem potom iskreno zahvaljuje.

Sekretariat ZSO

faktor kljub socialnim in gospodarskim dejavnikom germanizacije le bila politika. Konstatiral pa je tudi precej hrib slovenske politike: socialna ožina, usmerjena skoraj izključno na kmetstvo, klerikalna usmeritev, antisocializem, nekritično samopovečevanje in še marsikaj.

Pritisk na slovensko prebivalstvo se je v 1. svetovni vojni še povečal, čeprav so mnogi avstrijski politiki svarili pred zaostrovanjem. Z nastopom deželnega predsednika Lodrona je zatiranje koroških Slovencev postalo deželna doktrina. Na vsak način so nemško-nacionalne sile imele svetovno vojno za priložnost, da radikalno spremenijo nacionalni status quo in slovenščino dokončno izpodrinejo iz javnosti.

Vse to dogajanje pa je tudi povzročilo dozorevanje želje Slovencev po državnopravni osamosvojitvi, ki se je opredmetila v majski deklaraciji Jugoslovanskega kluba. Ta deklaracija je zahtevala ustanovitev avtonomne in etnično razmejene delne države v okviru habsburške monarhije. Deklaracijsko gibanje, ki je nastalo v podporo majski deklaraciji, je na Koroškem nadelo na posebno hud odpor oblasti. Nasprotno pa so vse koroške stranke brez omejitev lahko propagirale svoje stališče proti deklaraciji. Kljub temu se je deklaracijsko gibanje v nekaterih njegovih oblikah, predvsem z zbiranjem podpisov, le močno razvilo. Prebivalstvo je podpisovalo ne samo zaradi osamosvojitvenih težej, temveč tudi zaradi protivinjenega značaja deklaracije. Deklaracijsko gibanje je tako prvič potisnilo nemške faktorje v deželi v defenzivo. Edini odgovor dežele je bila prepoved gibanja aprila 1918.

Na vsak način je deklaracijsko gibanje dalo slovenskemu narodnemu svetu osnovo za njegovo zahtevo, da naj se slovensko jezikovno področje na Koroškem priključi državi Slovencev, Hrvatov in Srbov.

Slovenska politika se je ob zlo- mu monarhije preveč zanašala na antantne sile, namesto da bi takoj organizirala svojo državno oblast na južnem Koroškem. Razen tega je bila v osrednji Sloveniji zaposlena

Utrakvistična šola in njena germanizatorična vloga

Ob priložnosti 12. Koroških kulturnih dni konec minulega leta je Slovenski znanstveni inštitut v Celovcu izdal v svoji seriji „Disertacije in razprave“ krajšo razpravo, ki jo je pod naslovom „Popis koroških utrakvističnih šol do leta 1918“ pripravil vodja manjšinskega šolskega oddelka pri deželnem šolskem svetu za Koroško, okrajni nadzornik vladni svetnik Rudolf Vouk. Avtor v prvi vrsti opisuje teritorialno razsežnost nekdanje utrakvistične osnovne šole na Koroškem in v posebni razporeditvi navaja vse šolske okoliše z naštevanjem vsolanih krajev. Razpravi, ki je izšla v slovenskem in nemškem jeziku, je priložena še karta šolskih okolišev slovensko-nemških ljudskih šol.

Gotovo spadajo vprašanja osnovne šole na južnem Koroškem med tista, ki so v slovenskem in nemškem zgodovinopisju sicer že precej obdelana, vendar je kljub temu odprtih še mnogo vprašanj. Slovensko zgodovinopisje pripisuje utrakvistični šoli na južnem Koroškem odločilno germanizatorično vlogo, mlada avstrijska zgodovinarja Haas in Stuhlpfarrer pa jo označujeta kot tisti suvereno razlojeni instrument v rokah vladajoče večine, ki je preprečeval koroškim Slovincem socialno in nacionalno emancipacijo. Tem ugotovitvam pa nasprotuje „uradno“ koroško nemško zgodovinopisje, ki dosledno trdi, da je prebivalstvo južne Koroške utrakvistično šolo želelo in zahtevalo.

Ne glede na to, da je o jezikovni ureditvi ljudske šole ob nastopu liberalnega režima v začetku sedemdesetih let prejšnjega stoletja odločala privilegirana manjšina, je do danes na osnovi arhivskih virov v nekaterih primerih znana odločitev posameznih občin glede jezikovne ureditve svojih šol. Te vrzeli sicer tudi pričujoča razprava ne izpolni, vendar je Rudolf Vouk na osnovi razpisov učiteljskih mest dokazal, da je bilo za celo število šol, ki so bile deklarirane kot nemške, neobhodno potrebno tudi znanje slovenščine. Ta prehod od konkordatske osnovne šole, ki je bila pedagoško verjetno slabša od liberalne, z ozirom na uporabo slovenščine na vrsti osnovnih šol na južnem Koroškem pa v nacionalnem pogledu pravičnejša, na novodobno šolo bo mogoče razčistiti le na osnovi tistih arhivskih virov, ki bi morali biti ohranjeni o anketi deželnih šolskih oblasti glede jezikovne ureditve šol po občinah južne Koroške. Vendar bo tudi pri tem treba upoštevati socialni položaj prizadetih, opisati krog odločujočih v razmerju z dejansko večino prebivalstva ter imeti pred očmi tiste mehanizme, ki jih sociološka veda označuje s pojmom „notranja kolonizacija“.

Na osnovi razpisov učiteljskih mest, še posebej pa z zelo podrobnimi navedbami potrebe znanja slovenščine učiteljev tudi na tistih šolah, ki so že od leta 1869 veljale za zgolj nemške, in na tistih, ki so po tem letu na osnovi zahteve dobile status enojezičnosti, dokazuje Vouk, da je utrakvistična šola, in deloma tudi nemška, mogla doseči svoje germanizatorične uspehe le s priletnitvijo slovenščine kot pomožnega jezika.

Poleg odločujočih šolskih oblasti, deželnega odbora in občinskih odborov, ki so kot vzdrževalci šol odločali tudi o njihovi jezikovni ureditvi, je svoje prispevala k abstinenici učitelstva tudi konservativna oz. klerikalna usmerjenost slovenske politike na Koroškem.

Razprava Rudolfa Vouka nedvomno spodbuja k nadaljnjim raziskavam šolskega vprašanja koroških Slovencev.

Kakor ostale zvezke iz zbirke „Disertacije in razprave“, tako tudi najnovejša — Rudolf Vouk: Popis koroških utrakvističnih šol do leta 1918 — ki obsega 88 strani, dobite v knjigarni „Naša knjiga“ v Celovcu, Paulitschgasse 5–7, kjer stane 90 šilingov.

s hudimi razrednimi konflikti. Ko so zamudo hoteli pozneje nadoknadi, je to privedlo do znanih obmejnih bojev. Prava krivda slovenske politike pred zgodovino je torej njena premajhna moč in izkušnja pri uresničevanju samoodločbe slovenskega naroda nasploh. Logika take politike je nato privedla do plebiscita.

Pleterski ocenjuje tveganje ple-

biscita ob negotovem političnem položaju kot nedopustno politiko hazardiranja, kjer je slovenska politika stavila vse na eno karto. Plebiscit sam pa je bil jugoslovanski državi in slovenskemu ljudstvu vsiljena institucija, ki za cilj ni imela rešitev nacionalnega vprašanja, temveč poravnavo meddržavnega konflikta.

(Dalje na 12. strani)

„Globoko so korenine“ – posebna priloga „Glasa“ o koroških Slovincih

Časopis „Glas“, glasilo Socialistične zveze delovnega ljudstva na Gorenjskem, je svojo praznično številko oz. njeno prilogo posvetil koroškim Slovincem. V ta namen se je konec decembra mudila skupina novinarjev imenovanega glasila pri nas na Koroškem in se pogovarjala s predstavniki politike, kulture in gospodarstva naše narodne skupnosti. Vse, ki so jih ob tej priložnosti zbrali na Koroškem, so napisali v praznični prilogi „Glasa“ in sicer pod skupnim naslovom „Globoko so korenine“.

Tako imajo bralci „Glasa“ na skupno osmih časopisnih straneh široko paleto čtiva, ki jih seznanja s trenutno narodno-politično situacijo na Koroškem in kajpada tudi s preteklostjo, to je s 25-letno borbo koroških Slovencev za uresničitev člena 7 avstrijske državne pogodbe, ki ga oblasti še niso izpolnile. To dejstvo upravičeno zaskrbljuje tudi matični narod v Sloveniji in s tem Jugoslavijo kot zaščitnico koroških Slovencev, zato je njegovo zanimanje o narodnostnem stanju koroških Slovencev odtodno njihovemu položaju na mestu in povsem naravno. Obisk urednikov „Glasa“, najbolj razširjenega glasila na Gorenjskem, sodi med redne stike z našo narodno skupnostjo. Najbolj strnjen vtis o nedavnem bivanju so novinarji „Glasa“ zabeležili v uvodnih besedah priloge, kjer med drugim pravijo:

Obiskali smo Slovence na Koroškem, njihove organizacije in ustanove. Prepričali smo se, da ostajajo naši rojaki še naprej trdni in enotni v pravičnem boju, predvsem pa ne več osamljeni in tudi gospodarsko ter socialno krepkejši. Vedno bolj so vpeti v najrazličnejše oblike sodelovanja med Koroško in Slovenijo, med Jugoslavijo in republiko Avstrijo. Tudi delež Gorenjske je pri tem vedno izdatnejši. Predvsem pa Slovincem in tudi drugim našim narodnim skupnostim v Avstriji v prid govori vedno tvornejše sodelovanje med najvišjimi

predstavniki Slovenije in Koroške ter SFRJ in republike Avstrije.

Tem strnjenim mislim sledijo obširne informacije, ki so jih dobili iz prvih rok. Največ prostora je v prilogi namenjenega narodno politični situaciji, ki so ga dobili od predstavnikov ZSO in NSKS, gospodarskih dejavnikov, zlasti od novo nastalih mešanih gospodarskih družb na dvojezičnem ozemlju pa tudi od domačih slovenskih podjetij. Mnogo je napisanega tudi o kulturni ustvarjalnosti naše narodne skupnosti, ki je v zadnjih letih prav na tem področju, zlasti, kar zadeva gradnje novih kulturnih domov, zabeležila lep napredek. Seveda je govora tudi o nedavnem uspelem koncertu Kernjakovih pesmi, o koroških kulturnih dnevih, o pripravah partizanskega pevskega zbora in o glasbeni dejavnosti, kakor tudi o izidu knjižnega daru Slovenske prosvetne zveze. Priloga „Glasa“ ima članke ilustrirane s posnetki kulturnih domov, političnih akcij in portrete naših funkcionarjev, prosvetalev in gospodarstvenikov. Nadalje pišejo tudi o slovenskem planinstvu na Koroškem, ki je ena izmed naših organizacij, ki zajema širok krov naše narodne skupnosti. Seveda je tudi zabeležen jubilej našega lista, ki je z novim letom slavil izid dva tisoče številke in 35. leto izhajanja.

Priloga „Glasa“ posvečena življenju naše narodne skupnosti, je lep dokaz povezanosti matičnega naroda s Koroškimi Slovinci in hkrati lepo darilo bralcem Gorenjske in tudi preko nje. Naša želja pa je, da bi tudi v prihodnje prišlo do še večkratnega informiranja rojakov v matični domovini z dogodki tu na avstrijskem Koroškem, ker vemo, da se z enkratno, četudi obširno prilogo, ne da povedati vsega, kar se v teku časa zgodi ob Zili in Dravi. Prepričani smo, da bodo odslej vezi med Koroško in Gorenjsko še bolj tesne in da bo k temu še mnogo prispeval kolektiv „Glasa“ v Kranju.

Deželna nagrada za otroško knjigo

Marici Kulnik in Zorki Loiskandl-Weiss

Koroški deželni glavar Leopold Wagner, je minuli teden v okviru tiskovne konference, na kateri so predstavili načrt o delovanju deželnega mladinskega sekretariata v letu 1981, podelil tudi deželno nagrado za otroško knjigo, ki jo je imenovani oddelek razpisal za leto 1980.

Pri razpisu sta sodelovali tudi Marica Kulnik in Zorka Loiskandl-Weiss. Prva je napisala besedilo, druga pa je knjigo ilustrirala. Med vposlanimi deli je njuno knjigo žirija, katero so sestavljali dr. Trude Polley, prof. Josef Hopfgartner, prof. Walter Nowotny in prof. Helmut Scharf, ocenila za najboljšo delo. Tako je otroška slikanica, ki nosi naslov „Kadar solze pripovedujejo“, avtoricama prinesla deželno nagrado. Marici Kulnik in Zorki Loiskandl-Weiss k nagradi iskreno čestitamo.

V tozadevni utemeljitvi žirije, je med drugim povedano, da pri knjigi gre za aktualna temo, ki vzbuja splošno zanimanje in da je tudi pedagoško kakovostna. Knjiga obravnava usodo otroka iz tretjega sveta (jugovzhodne Azije), ki je v vojni izgubil starše — In je po posredovanju Rdečega križa — v neki

zapadni deželi našel nove starše in novo domovino. Knjiga je predvsem Slikanica. Ilustracije so visoke kvalitete, enostavne in se vtisnejo prav tako v spomin kot besedilo.

Ob tem naj še omenimo, da je knjiga trojezična. Izvirno besedilo je slovensko, avtorica pa je knjigo prevedla še v nemščino medtem ko je prevod v italijanščino opravil Antonio Avello. Torej gre za trojezično otroško slikanico, ki bo tako dostopna otrokom treh narodov in je brezdvoma s tega vidika tudi prispevek k bogatitvi kulturnega prostora, zlasti Alpe-Jadran.

Kot znano, je avtoricama prvo slikanico „Tinček ujame sonce“, založila Slovenska prosvetna zveza in tako pripomogla k izidu njenega knjižnega prvenca. Knjigo, oziroma slikanico „Kadar solze pripovedujejo“, bo predvidoma založila znana avstrijska založba „Jugend u. Volk“. Delo bo izšlo jeseni tega leta.

Marici Kulnik in Zorki Loiskandl-Weiss k uspehu še enkrat čestitamo in tudi v prihodnje želimo še mnogo plodnega ustvarjanja.



Izdajanje večjezičnih literarnih del je večinoma povezano z velikimi ovirami, zlasti jezikovnimi, ker kvalitetni prevodi zahtevajo mnogo na-

Druga izdaja zbirke „Kras“

pora. To posebno velja za poezijo, če le-to bralcu drugega jezika želimo kar najbolj avtentično približati. Da pa so take izdaje kljub temu možne in tudi kvalitetne, je pred dobrim letom dokazala založba Tržaškega tiska in založba Drava v Celovcu, ki sta izdali pesniško-grafično zbirko „Kras“ s pesmimi Srečka Kosovele in grafikami Lojzeta Spacala, dveh umetnikov s Krasa, ki sta to na videz kamnito pokrajino prikazala v vsej njeni lepoti.

Zaradi izredno kvalitetne in izverne tiskovne zamisli, je zbirka „Kras“ v teku enega leta bila razprodana. Zato so se v Trstu odločili za ponatis zbirke „Kras“ oziroma njeno prenovljeno štirjezično izdajo. S tem so ugodili številnim ljubiteljem Kosovelove poezije in izverne umetnosti, da bodo lahko na doknadili nakup zamujene prve izdaje. Nova izdaja ima poleg izvernih Kosovelovih pesmi in prevodov v italijanščino in nemščino zdaj še prevod v hrvaškem jeziku. Pesmi in uvodni esej je prevedel znani hrvaški prevajalec Slavko Mihalič, ki je svojo prevajalsko nalogo mojstrsko opravil. S tem je zbirka „Kras“ dobila novo razsežnost, saj je takorekoč dostopna celotnemu jugoslovanskemu kulturnemu prostoru in kajpada tudi celotnemu z italijanskim in nemškim jezikom. Kot znano, sta Kosovelove pesmi v nemščino prevedla koroška pesnika Helmut Scharf in Andrej Kokot.

Novo prenovljeno izdajo zbirke „Kras“ lahko dobite v knjigarni „Naša knjiga“ v Celovcu.

Nova knjižnica v Gorici

Pred kratkim so naši rojaki v Gorici doživeli pomemben kulturni dogodek. Svojemu namenu so namreč izročili novo urejene prostore tamošnje ljudske knjižnice. S tem so ljubiteljem slovenske tiskane besede omogočili sodoben pristop do slovenske knjige, saj imajo bralci možnost sami izbirati čtivo, torej s prostim pristopom.

Kaj to pomeni za Slovence, ki živijo v zamejstvu, vemo tudi tu na Ko-

roškem, ker se zavedamo, kaj knjiga pomeni za ohranitev slovenske besede. Vemo, kako jo zatirajo tudi drugje. Posebno fašizem v Italiji je uničeval vse, kar je bilo slovenskega, zlasti knjige. V vojnem času je bila uničena slovenska knjižnica v Gorici. Z velikimi žrtvami so v povojnih letih spet obnovili knjižničarsko dejavnost, vendar so stalno imeli težave glede prostorov. Zdaj so problem rešili, saj so v nekdanjem šolskem domu

dobili ustrezne prostore.

Kljub vsem prostorskim možnostim, je ureditev bila povezana z velikimi žrtvami, katerih brez vsestranske pomoči v Gorici sami ne bi mogli rešiti. Poleg Zveze slovenskih kulturnih društev (nekdanja SPZ) v Trstu, je na pomoč prišla tudi knjižnica „France Bevk“ iz sosednje Nove Gorice, pomagala pa je tudi Kulturna skupnost Slovenije in Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani.

Novogoriška ljudska knjižnica, ki je bila ustanovljena leta 1905, bo odsej nosila ime goriškega pisatelja, publicista in humorista Damijana Feigla.

MED NOVIMI REVIJAMI:

Vestnik koroških partizanov

Odbor koroških partizanov že 14 let izdaja svoje informativno glasilo, Vestnik koroških partizanov. Po daljši prekinutvi, je konec minulega leta izšla dvojna številka Vestnika koroških partizanov 1980 s skupno 100 stranmi zanimivega branja, namenjenega bivšim partizanom in vsem, ki se čutijo povezane z aktivnostjo borcev proti fašizmu in s tem z napredno in humano miselnostjo. Že sam odbor in naslov revije izpričuje, da gre za glasilo borcev, ki so se pretežno borili na ozemlju Koroške in tako s svojim uporom doprinesli k osvoboditvi Koroške izpod nacifašizma. Zato je povsem naravno, da Vestnik koroških partizanov objavlja tudi mnogo člankov, ki se nanašajo na avstrijski del Koroške. Tokratna številka pa ima za bivaše partizane in vse slovenske rojake tostran Karavank še poseben pomen, ker je posvečena spominu prerano umrlega Karla Prušnika-Gašperja, organizatorja protifašističnega upora na Koroškem.

Na prvem mestu Vestnik koroških partizanov objavlja ukaz predsednika SFRJ Jugoslavije z dne 18. marca 1980, potom katerega je odločil, da posmrtno odlikuje Karla Prušnika-Gašperja za izredne zasluge v narodnoosvobodilni vojni in pomemben prispevek v boju za nacionalne in socialne pravice koroških Slovencev v Avstriji, „Z REDOM NARODNE OSVOBODITVE“. Dokument je bil objavljen 10. 9. 1980 v uradnem listu SFRJ, po pooblastilu predsednika republike pa ga je podpisal podpredsednik predsedstva SFRJ Lazar Koliševski. Spominski del uvajata pesmi, ki sta jih ob smrti tovariša Gašperja napisala Vida Brest in Andrej Kokot, temu sledi poročilo o odkritju spomenika Karlu Prušniku-Gašperju in go-

vor Pavleta Žaucerja-Matjaža na tej svečanosti. Življenjepis, ki ga je Gašper napisal kratko pred smrtjo, bralcu daje podroben vpogled v življenje, polno težav, socialne zapostavljenosti, ki je izoblikovalo tega plemenitega človeka v vodilno osebnost koroškega protinacističnega upora in poznejšega funkcionarja naše narodne skupnosti. Potem je tu še Gašperjev zapis „Pri Kahu v Remšeniku“, v katerem opisuje usodo te hribovske kmečke družine.

Tudi ostali prispevki VKP govorijo o koroški problematiki; tako Olga Kastelc-Marjetka piše o mladih v narodnoosvobodilnem boju na Koroškem, Dušan Nečak se ukvarja z deželnozborskimi volitvami na Koroškem z dne 7. oktobra 1979, Tone Zorn najprej piše o Dollfuss-Schuschniggovem režimu in koroških Slovencih v letih 1933–1938 ter o avstrijskem delu v NOB na avstrijskem Koroškem, Avguštin Malle pa obravnava simpozij o koroškem plebiscitu. Slednja pisca sta zastopana s še po enim prispevkom; prvi z oceno knjige o aktualnih vprašanjih Slovencev na avstrijskem Koroškem, drugi pa z oceno knjige „Der weibliche Name des Widerstandes“, ki jo je napisala Marie-Therese Kerschbaumer. Tovariš Matjaž pa je v tej številki objavil spomine na prvo srečanje s partizani. Poleg društvenih vesti je tu še spodbuden predlog Pavleta Žaucerja, namreč, da bi uvedli bralne značke Karla Prušnika-Gašperja.

Navedeni podatki o novi številki Vestnika koroških partizanov govorijo o zanimivem in pestrem čitivu te številke in vsem priporočamo, da jo vzamejo v roke. Kdor revije nima na voljo, jo lahko naroči v knjigarni „Naša knjiga“ v Celovcu.

Nova številka Mladega roda

Velik in ponosen sneženi mož krasi naslovno stran nove — januarske in februarjske številke Mladega roda in s tem dokazuje, da je kralj zime, časa, ki ga v teh mesecih doživljamo. Temu primerna je tudi vsebina Mladega roda, ki je te dni prišel v šolske klopi in na domove otrok, ki so prijavljeni k dvojezičnemu pouku. Prav gotovo jih bo razveselil s svojo bogato in pestro vsebino. Miroslav Slana-Miros, Ivan Bizjak, Herman Germ, Milena Pipp, Vojan Tihomir Arhar, Jelka Bakula, Branka Jurca, Mili Hrobath, Tatjana Pregl, Cvetko Zagorski, Kajetan Kovič, Vitan Mal, Smiljan Rozman, Dušan Radović, Meta Rainer, Florjan Lipuš, Valentin Vauti, Svetlana Makarovič, Tone Pavček, Milka Hartman, Miroslav Košuta, Tomaž Ogris, Vili Moschitz, Marica Kušej in drugi so imena, ki so prispevali glavni del pričujoče zimske številke Mladega roda. Pri tem gre za pesmi, kratke zgodbe, do-

moznanske sestavke in druge prispevke, ki skrbijo za uke in razvedrilo mladih bralcev. Tudi tokrat lahko rečemo, da gre za izredno bogato vsebino tako pri leposlovnih prispevkih kot pri člankih poljudne vsebine, posebno tistih, ki govorijo o običajih letnega časa in o spoznavanju naše prelepe koroške domovine.

Poleg ovitka, ki ga je narisala Jelka Reichmann, je številka tudi opremljena s primernimi ilustracijami, za katere sta poskrbeli slikarka ovitka in Ančka Gošnik-Godec. Njun prispevek je brez dvoma privlačna paša za oči mladih bralcev, ki bodo gotovo tudi zaradi tega radi segli po tej novi številki Mladega roda. Tako kot po navadi za vsebino odgovarja Tomaž Ogris, ki je poleg uredniškega odbora odgovoren za dokončno ureditev, medtem ko je za tisk spet odgovorna Založniška in tiskarska družba „Drava“ v Borovljah.

Mednarodni tedni orglarske glasbe

Bogat izbor za ljubitelje tovrstne muzike

Organizatorji „Mednarodnih tednov orglarske glasbe Milstatt 1981“ so pravkar izdali prospekt teh mednarodnih glasbenih prireditev v Spittalu oziroma zgornje-koroškega prostora. Poleg zgoraj omenjenih prireditev, bodo v tem okviru potekali še koncerti in to pod naslovom „Glasbena pomlad“ in „Glasbena jesen“. Tako bodo predvidoma izvedli skupno 50 koncertov. K temu pride še 14 maš s posebnim cerkvenoglasbenim sporedom in 2 tečaja mojstrov orglarske glasbe.

Kot dodatne prireditve, je predviden tudi znanstveni simpozij o zgodovini mesta Milstatt in o zgornje koroškem prostoru, medtem ko bodo na likovnih razstavah med

drugim pokazali litografije Marca Chagalla.

Med orkestralnimi koncerti pa je treba omeniti nastop dunajskih filharmonikov, leipziškega Gewandhaus, Mozarteumorchestra Salzburg in orkestra Tonhalle iz Züricha. Na področju komorne glasbe pa bodo med drugimi nastopali člani berlinskih in Münchenskih filharmonikov kakor dunajskega in Münchenskega Bach-ansambla.

Za solistične nastope pa je organizatorjem uspelo pridobiti vrsto mednarodno znanih umetnikov kot so Korad Ragožnič, Heinrich Schiff, Frans Brüggen, Rolf Quinque in drugi. Na koncertih za orgle pa bodo nastopali umetniki iz Nemčije, Švice, Poljske, Francije, Kanade, Anglije, Jugoslavije in Avstrije.

Cene vstopnic teh glasbenih prireditev se sučejo med šil 150 do 50. Pri tem je treba omeniti, da imajo mladina in vojak 50 odstotkov popusta; znizano vstopnino pa bodo imeli tudi vsi tisti, ki bodo kupili vstopnice za 5 oziroma 10 prireditev. Tako popust znaša 20 odnosno 25 odstotkov običajne vstopnine.

„Volčiči“ nov roman Toneta Svetine

Tone Svetina brez dvoma sodi med najbolj brane sodobne slovenske pisatelje. Njegov roman „Ukana“ je doživel številne ponatise in prevode v razne jezike; pravkar pripravljajo prevod v nemščino, za romaan pa se zanimajo tudi na Kitajskem.

Pravkar je Tone Svetina pri založbi Borec izdal nov roman, ki nosi naslov „Volčiči“. V letem pisatelj opisuje medvojne dogodke na legendarni Kozari, kjer so ustaši pobili večino ljudi in so te zločine preživeli le redki, med njimi Dušan Šmitrana, ki je kot otrok izgubil starše in vse ostale svoje. Njega je Svetina izbral za osrednjo osebnost romana „Volčiči“. Tako kot pri vseh drugih romanih, se Svetina naslanja tudi pri „Volčičih“ na zgodovinske dokumente o NOB na legendarni Kozari, gorskega masiva v Bosni. Pisatelj je sam obiskal kraje tega hribovskega področja in govoril z ljudmi, ki so preživeli te grozne čase; tako si je lahko ustvaril živo sliko teh dogodkov. S tem se je Svetina lotil opisovanja zgodovinskih tem izven meja Slovenije in meni, da pisatelj ne sme biti samo kronist svoje ožje domovine, ampak se mora ukvarjati tudi s širšo zgodovino svoje države.

Tako kot „Ukana“, so tudi „Volčiči“ protivojni roman, zatrjuje pisatelj, ki prav z opisovanjem teh dogodkov skuša prikazati nesmisel vojne. Svetinov roman „Volčiči“ obsega 464 strani in bo prav gotovo našel pot med številne bralce, saj je pisan s klenim in ognjevitim jezikom, kot ga obvladajo le redki ustvarjalci pisane besede. Nov Svetinov roman bo brez dvoma zanimivo čtivo tudi za ljubitelje slovenske pisane besede na Koroškem, zlasti med mladino in bivšimi partizani. Roman „Volčiči“ lahko naročite v knjigarni „Naša knjiga“ v Celovcu, Pavličeva ulica 5—7.

Tudi jubilejni 30. Slovenski ples je potrdil svojo tradicionalno priljubljenost



Jubilejni — 30. Slovenski ples je za nami. Z njim smo spet zbrali zvrhan koš lepih, nepozabnih spominov, ki smo jih preteklo soboto doživeli v prostorih Delavske zbornice v Celovcu, kjer je Slovenska prosvetna zveza izvedla to tradicionalno družabno prireditev naše narodne skupnosti. Njena priljubljenost sega daleč preko okvirov meja našega naselitvenega prostora. Res, Slovenski ples že od vsega začetka velja za dan srečanja med Slovenci tu in onstran meje, pa tudi s sodeželani večinskega naroda, ki vedno radi prihajajo na to popularno slovensko družabno prireditev. Tako je bilo tudi minulo soboto, ko so številni obiskovalci dolgo pred pričetkom napolnili prireditvene prostore tradicionalnega Slovenskega plesa. Prišli so od blizu in daleč — z vseh predelov južne Koroške, Kanalske doline in iz matične Slovenije. Med njimi so bili tudi najvišji predstavniki političnega in kulturnega življenja dežele Koroške in SR Slovenije oz. Jugoslavije.

Slovenska prosvetna zveza je za jubilejni Slovenski ples pripravila poseben spored. K sodelovanju je namreč povabila vrhunske zabavne ansamble iz Slovenije in Koroške. V veliki dvorani je za ples igral eden izmed najboljših evropskih plesnih ansamblor — veliki plesni orkester RTV Ljubljana, ki ga vodi znani skladatelj popevk in filmske glasbe Jože Privšek. Njegov orkester je že večkrat nastopal na Slovenskem plesu, za njegov jubilej pa je pripravil posebno uvodno točko — revijo slovenskih popevkarjev, kar je bilo za obiskovalce posebno doživetje. Pred njimi so se zvrstili najbolj popularni pevci, kot so El-da Viler, Janko Ropret, Neca Falk, Oto Pestner, Branka Kraner, Karli Arhar, Moni Kovačič, Lado Leskovar, Ditka Haberl in New swing kvartet. Vsi so peli ob spremljavi imenovanega orkestra in kvarteta Silva Stingla.

Pri jubilejnim sporedu je sodelovala tudi baletna skupina celovškega mestnega gledališča, ki je pod baletnim mojstrom te ustanove Radom Krulanovičem, naštudiralala odlomke popularnih baletnih plesov kot so to — „Vrag na vasi“, „Labodje jezero“, „Can-can“ in drugi.

Čeprav so številne plesalke in plesalce srbele pete, da bi se zavrtili ob ritmičnih plesnih glasbah, je občinstvo z velikim zanimanjem spremljalo tako revijo popevk kot nastop baleta in vse nagradilo z burnim aplavzom. Pravtako prisrčnega sprejema je bil deležen tudi narodno zabavni ansambel Celjski instrumentalni kvintet s pevcema Zinko Gluvič in Slavkom Kranjc, ki je sprva igral v zgornji dvorani, potem pa nadaljeval v veliki dvorani in do ranih jutranjih ur zabaval strastne plesalce.

Kot nenapovedana točka jubilejnega Slovenskega plesa, je bila počastitev organizatorjev prvega Slovenskega plesa, dr. Mirta Zwitter, dipl. trg. Milana Breznika in dipl. trg. Franca Brežjaka, ki so pred tridesetimi leti dali pobudo in realizirali družabno prireditev, ki je danes med edinimi slovenskimi prireditvami s tako dolgoletno tradicijo.



Prireditelji so počastili organizatorje 1. Slovenskega plesa

jo. Njim je predsednik SPZ Valentin Polanšek v znak zahvale izročil darilne košare.

Tako kot vedno pa je tudi jubilejni Slovenski ples bil namenjen plesu in družabnosti, v kateri so se srečali prijatelji in znanci, da se poveselejo ob zvokih zabavne glasbe. Take priložnosti je bilo tudi tokrat mnogo, kajti oba zabavna ansambla sta pridno skrbela, da se razgreti plesalci niso ohladili. Seveda pa je bilo tudi dovolj priložnosti za pogovore in srečanja med našimi rojaki, ki so se večinoma videvali prvič v novem letu in so si

ne pisalo „50. Slovenski ples“.

V tem poročilu seveda ne bomo zanikali, da na plesu ni bilo naših starejših rojakov — seveda so bili, med njimi je bil tudi najbrž edini udeleženec, ki je obiskal vseh trideset Slovenskih plesov, to je naš znani in priljubljeni Janez Weiss. Za njegovo zvestobo mu na tem mestu izrekamo našo iskreno zahvalo, ki naj simbolično pomeni tudi vsem, ki leto za letom prihajajo na tradicionalni Slovenski ples.

Priznanje pa je treba izreči tudi organizatorjem, tajništvu in odboru SPZ za odlično organizacijo jubi-



Janez Weiss, eden redkih, ki je obiskal vse Slovenske ples

Častni ples koroškega deželne glavarja



Slovenski ples so obiskali številni častni gostje političnega in kulturnega življenja Koroške in Slovenije

tudi zaradi tega nazdravili z žlahtno kapljico. Razpoloženje je bilo odlično, najbolj razveselljivo pa je bilo, da je na jubilejnim Slovenskem plesu prevladovala mladina, tako lahko rečemo, da je povprečno bila „mlajša“ kot je tridesetletni Slovenski ples, kar je prepričljivo zagotovilo, da bo ta družabna prireditev doživela še mnogo jubilejev. Zato predstavnik plesnega orkestra RTV Ljubljana ni prav nič pretiraval, ko se je ob slovesu pošalil, da se bomo s tem ansamblom spet srečali, ko bo na čelu dvora-

lejnega Slovenskega plesa, ki bo vsem obiskovalcem ostal v najlepšem spominu. Slikovna reportaža o tej družabni prireditvi bo ta spomin gotovo še utrdila in potrdila, da je bilo veselo in prijetno. Večina obiskovalcev pa se je gotovo razšla s sklepom, da bodo obiskali tudi naslednji 31. Slovenski ples. V beležnico spomina pa lahko že danes vtisnejo:

31. Slovenski ples bo v soboto 9. januarja 1982 v Delavski zbornici v Celovcu. Že tokrat vsem kličemo na veselo snidenje!

DR. VEKOSLAV GRMIČ — ŠKOF, KI NI VEČ ŠKOF

„Po svojem prepričanju sem socialist“

● *Vprašanje: Začnimo od kraja. Nedavno imenovanje mariborskega škofa je zbudilo veliko presenečenje. Zakaj se ni zgodilo to, kar so pričakovali vsi in kar bi bilo normalno, oz. zakaj se je zgodilo tisto, česar ni nihče pričakoval in kar je povzročilo — če to previdno izrazimo — precejšnje negotovost med verniki in duhovniki v mariborski škofiji? To se pravi, zakaj so vas obšli, ko bi bilo normalno, da bi izpraznjeno mesto škofa pripadlo njegovemu pomočniku?*

GRMIČ: O tem lahko ugibam, čeprav lahko o nekaterih stvareh govorim z gotovostjo. Nedvomno je pri tem igrala glavno vlogo emigracija, politični emigranti, ki so po drugi vojni zapustili Jugoslavijo zaradi belogardizma. Ti ne morejo trpeti, da sem po svojem prepričanju, političnem prepričanju, socialist, česar nisem nikoli prikrival. Odločitev za socializem in za socialistične vrednote, torej tudi za socialistično ureditev Jugoslavije, izvira iz mojega verskega prepričanja. To kajpada ni vseh političnim emigrantom, ki še vedno goje upe, da se bodo njihovi časi vrnili, kar da se seveda samo prazne želje. Tudi pri nas so nekateri krogi, sicer maloštevilni, ki so — bodisi iz lastnega karizma ali pa zato, ker se z mojimi stališči ne strinjajo — delali zoper to, da bi mi pripadlo mesto škofa. Najpomembnejši pa je bil vendarle neki nov odnos Cerkev do socializma. Kaže, da se s svojimi pogledi ne vklapljam v ta nova gledišča Cerkev, ki so povsem drugačna od tistih, kakršna sta zastopala papež Janez XXIII. in papež Pavel VI.; ta dva sta imela pozitiven odnos do socializma in sta celo v svojih okrožnicah dopuščala možnost, da se z namenom, da bi spremenili družbeno ureditev, uporabi tudi sila.

● *Vprašanje: Omenili ste politično emigracijo. Ali je njen vpliv v Vatikanu tako močan?*

GRMIČ: Da, emigranti imajo zelo velik vpliv. Od tod so uperjeni napadi name, ki se v najnovejšem času spet pojavljajo v nemških in francoskih časopisih. Tako je na primer francoski „Le Monde“, ko je nedavno pisal o položaju Cerkev v Jugoslaviji, napisal, da je v Mariboru neki škof, ki se pozitivno angažira za socializem, ki poskuša tako usmerjati tudi vernike in ki si prizadeva za čim plodnejši dialog med Cerkvijo in družbo. Potlej pristavlja nesmisel, da je tega škofa, to se pravi mene, poslala v bogoslovje Komunistična partija, da bi delal zanjo, in končuje, da to ni čudno, če se ve, da je bil tudi papež Pavel VI. pod vplivom pristožidarjev.

● *Vprašanje: Ali so ta vaša stališča, vaše priznavanje socializma kot krščanstvu najbližje družbene ureditve, kot ste nekoč pisali in kot nenehno trdite, zares tako nenavadna in izjemna?*

GRMIČ: Če govorimo o usmeritvi — potem nisem sam. Tu je skoraj cela skupina, ki je angažirana podobno kakor jaz. Izdajamo revijo „Znamenje“. Dobro se razumemo z naprednimi teologi v Hrvaški, imamo dobre odnose z naprednimi teologi v svetu. Poglejte na primer: ko se je zgodilo, da je bil za mariborskega škofa izbran drug, sem dobil nešteto pisem od duhovnikov, od katerih tega ne bi niti najmanj pričakoval in ki se mi zahvaljujejo za delo ter se nadejajo, da bom še naprej vztrajal, da bom z njimi. Da niti ne govorim o pravem nezadovoljstvu vernikov, ki me dobro poznajo. Vsak teden obiščen po dve, tri ure, verniki poznajo moje prid-

ge, v njih nisem nikoli politiziral, ampak sem vedno oznanjal krščanski evangelij. To priznavam, vedno sem poudarjal samo tisto, kar je v evangeliju.

● *Vprašanje: Tudi drugi trdijo, da govore po evangeliju, a njihove besede zvenijo čisto drugače kot vaše.*

GRMIČ: Da jasno je, da se razločujemo. Mnogi gledajo na evangelij skozi, če hočete, sistem ali institucijo, mislijo, da verovanje ni mogoče brez institucije, ki temelji na oblasti, na moči; in trdijo, da brez tega ne morejo učiti evangelija. Meni pa se zdi, da je treba predvsem delovati z duhom. Že sveti Pavel je zapisal, da je moč

sisti. Že Pavel VI. je začel delati, da bi upočasnili pokoncilski proces, drugi pa si po vsej sili prizadevajo ustaviti ta razvoj. Papež Janes Pavel II. prihaja iz Poljske, iz nekih odnosov...

● *Vprašanje: Ali to, da prihaja iz Poljske, pomeni kaj posebnega?*

GRMIČ: Da, to je nekaj posebnega. Zakaj? Poljska je bila skozi svojo zgodovino ogrožena, zmeraj so jo delili, in tam sta se Cerkev in nacionalizem med seboj najtesneje povezala, tako da biti Poljak praktično pomeni toliko kot biti tudi katolik. Niso pa katoliki zaradi nekega globokega religioznega prepričanja, temveč so kato-

Cerkvi v njeni neprilagojenosti svetu, sedanjemu papežu pa vidi problem v svetu, ne pa v Cerkvi. Zda je svet problematičen.

GRMIČ: Rekel bi, da so problemi tako v svetu kot v Cerkvi. Verniki vedno nastopajo v okviru Cerkev, institucija je še zelo močna in zato je velik tudi njen vpliv. Kakršna je Cerkev, takšni so verniki. Žalibog, toda tako je. Cerkev bo toliko bolj prepričljiva, kolikor bo reformirala samo sebe. Če tega ne bo storila, tedaj ne Cerkev v celoti ne posamezni verniki v današnjem svetu ne bodo imeli niti ugleda niti prepričljivosti. Toda če Cerkev danes želi, da so na svetu človekove pravice spoštovane, potem jih mora

drugje. Nekaj časa smo živeli izolirano.

● *Vprašanje: Kako danes presoja te gibanje v naši Cerkvi?*

GRMIČ: Gibanja v naši Cerkvi so močno odvisna od cerkvenih gibanj na svetu. Tudi pri nas se poleg nekaterih naprednih gibanj čedalje bolj pojavljajo tudi neke zelo konservativne, celo zelo reakcionarne struje, nasprotno tako Koncilu kot koncilski misli, še zlasti pa nasprotujejo nekaterim socialistično usmerjenim gibanjem v krščanstvu. V najnovejšem času so se pri nas začela pojavljati — dokaj izrazito — tudi neka prizadevanja, da bi Cerkvi povrnilo položaj, kakršnega je imela nekoč v Jugoslaviji, to pa torej pomeni tudi v šoli, v vzgoji, v sredstvih obveščanja: na radiu, televiziji.

● *Vprašanje: Ali je to vpliv poljskih dogodkov?*

GRMIČ: Da, mislim, da poljski dogodki do neke mere vplivajo na ta naša gibanja. Čeprav bi cerkveni ljudje morali vedeti, da je bila Poljska zmeraj nekaj čisto posebnega...

● *Vprašanje: Naša Cerkev ne more zdaj začeti kar na lepem ravnati tako kakor Cerkev na Poljskem, ko pa nikoli prej ni tako ravnala. S svojim ravnanjem v preteklosti se je sama oropala takešne možnosti.*

GRMIČ: Da, tega ni mogoče pozabiti. Imeli smo, žalibog, opravka v Sloveniji z belogardisti, v Hrvaški z ustaši. Tega na Poljskem ni bilo. Zakaj, kako — zdaj ne morem navedeti teh pretežkih vprašanj. Zaradi tega je imela Cerkev pri nas tudi čisto drugačen položaj kot na Poljskem in tega nikakor ni mogoče izenačevati.

● *Vprašanje: V eni izmed vaših knjig trdite, da je klerikalizem volk v ovčji koži, Satan v podobi angela luči, Antikrist v podobi Kristusa. Ali se pri nas ne pojavlja spet klerikalizem? Ali si ne prizadeva s to palico oblasti, ki je znotraj Cerkev nikoli ni izgubil, razmahniti se zdaj tudi zunaj njenih meja?*

GRMIČ: Klerikalizem se pri nas ne očituje tako, kot se je očitoval nekoč, ker kratko in malo nima več možnosti za to. Še vedno pa je latentno navzoč in, kadarkoli je mogoče, vzdigne glavo. Ni dvoma o tem, da se nekatere tendence klerikalizma pri nas spet krepijo. Za to jim gre, da bi bila Cerkev v javnem življenju navzoča, kakor je bila nekoč, in da bi odločala o vsem, kakor je odločala nekoč. Ne seže jim v zavest, da sekularizirana družba tega ne bo nikoli dopustila, ker živimo v sekularizirani državi. Pravzaprav pa bi si Cerkev morala prizadevati za to, da bi naša družba zares postala sekularizirana, da ne bi bila ne verska ne protiverska, ampak socialistična, angažirana. To pomeni socialistično angažirano šolo, socialistično angažirano vzgojo: ne za vero ne proti njej.

● *Vprašanje: Kaj mislite o sodbi, da je neugodno izkustvo s Cerkvijo med vojno pri nas povzročilo nekaj časa dokaj močan, negativen odnos do religije nasploh?*

GRMIČ: Pretežno negativno razmerje med Cerkvijo in našo socialistično družbo, kakršno je vladalo po vojni, je posledica ravnanja cerkvenega vodstva pred drugo in med drugo svetovno vojno, med narodnoosvobodilnim bojem, pa neza-

(Dalje na 6. strani)

Dr. Vekoslav Grmič ni več pomožni škof mariborski. Ostal mu je samo naslov škofa, katerega mu, ko mu je bil enkrat dodeljen, nihče več ne more vzeti. Tudi rektor mariborskega bogoslovja ni več. Te svoje funkcije je odložil. Odslej bo samo profesor na mariborskem oddelku ljubljanske teološke fakultete (predava dogmatiko, sodobni ateizem in telologijo dialoga) in se bo posvetil pisanju.

„Če nisem zaželen kot redni škof, nočem biti niti pomožni,“ pravi dr. Grmič. Bilo bi namreč povsem normalno in običajno, da bi bil dr. Grmič, ki je dvanaest let opravljal posle pomožnega škofa, dve leti in pol pa je tudi samostojno vodil mariborsko škofijo, z dekretom iz Vatikana tudi formalno imenovan na ta položaj. To pa se ni zgodilo. Za novega mariborskega škofa je bil imenovan in pred nedavnim umeščen dr. Franc

Kramberger — „zlobni jeziki“ pravijo, da zaradi tega, ker velja za „desničarja“ v slovenskih cerkvenih krogih, medtem ko je dr. Grmič po istih virih padel v „nemilost“ zaradi svojega „naprednega“ prepričanja.

Pred nedavnim je dal dr. Grmič listu Vjesnik obširen intervju, ki je bil potem ponatisnjen tudi v slovenskem tisku. V njem je dr. Grmič razkril svoje poglede na današnjo slovensko Cerkev in predvsem povedal marsikaj zanimivega o njenem položaju in njenih odnosih s socialistično družbo v Sloveniji. Njegove izjave so brez dvoma zanimive za vso slovensko skupnost, torej tudi za nas na Koroškem, ki dr. Grmiča dobro poznamo, saj je že večkrat izrekel besedo podpore našemu boju za narodnostne pravice, zato omenjeni intervju ponatiskujemo tudi v našem listu.

Uredništvo

v slabosti, da je Cerkev močna takrat kadar je slaba, in narobe: kadar je močna, tedaj je slaba.

● *Vprašanje: Cerkev je stoletja pozabljala na ta nauk...*

GRMIČ: Da, da...

● *Vprašanje: ...Koncil je pomenil odnehanje od „ognja in meča“ in postopno vračanje k tej miroljubni smeri...*

GRMIČ: Da, da...

● *Vprašanje: Ali se vam ne zdi, da zadnja leta koncilski duh polagoma pojea?*

GRMIČ: Nedvomno je koncilski duh začel pešati. Po Koncilu je sprva nastalo zelo močno vrenje, kar je normalno. Toda nekateri so se zbal, da bo šlo to predaleč, ker niso vedeli, da se bodo s časom, ko bo prva zagnanost minila, stvari normalizirale. Drugi so bili v dvomih glede tega, kolikšno širino dejansko puščajo koncilske smernice, v katerih ni bilo kot doslej na drugih koncilih vse zajeto in ujet v natančne in trdne formulacije, v toga navodila. Mislim, da se je teh gibanj zbal že papež Pavel VI.; vznemirjala ga je laizacija duhovnikov, zlasti pa so ga vznemirjali nekateri teologi, ki so povsem resno vzeli izraz aggiornamento (posodobitev) in ki so povsem resno jemali koncilске napotke. Tako so nastale nove teologije, ki so se zelo razločevale od starih. To ni bila nova vera, temveč samo nov način gledanja, vendar je bilo to dovolj, da je narasla napetost med tistimi, ki so hoteli ostati pri preživelem, in tistimi, ki so hoteli naprej, med tradicionalisti in pogre-

liki zato, ker so Poljaki. V drugi svetovni vojni se je povezanost med Cerkvijo in nacionalizmom ponovila. Na Poljskem ni bilo belogardizma, ni bilo nobenega gibanja, ki bi se bojevalo na strani Nemcev: tam so bili vsi resnično naprostiti nacizma. Po drugi strani Poljska po vojni ustvarja socializem, vendar drugačnega od našega. Mi smo doživeli 48. leto, Poljaki ne. Poljaki imajo sosede (saj veste, koga imajo) in jasno je, da vse to vpliva na družbeno ureditev. Toda tako kot papež pozna samo poljsko Cerkev, tako pozna tudi samo poljski socializem: drugega izkustva nima.

● *Vprašanje: S to pomanjkljivo informiranostjo, da ne rečemo nepoznavanjem, pojasnjujete papeževa stališča?*

GRMIČ: Da, s tem poskušam pojasniti njegovo ravnanje. Morda igra pri tem kakšno vlogo tudi njegova teološka usmerjenost pa tudi njegovi svetovalci, vendar mislim, da je nepoznavanje vendarle glavni razlog, da ima drugačen odnos do svetovnih vprašanj, kot so ga imeli njegovi predhodniki. Sedanji papež skuša rešiti vprašanja tako, da hodi naokrog in vpliva na množice. Ne bi hotel podrobneje pojasnjevati — preinalo časa je še preteklo — morda se to niti še ni povsem pokazalo, vendar se že vidi, da bo tu „vzdigoval“ množice. Res je, dobre volje mu ne moreš odrekat, toda ali se bodo te njegove metode vzdigovanja množic obrnile v prid ali ne — tega še ne more nihče reči.

● *Vprašanje: Slišati je mnenja, da je poglobljena razlika med Janezom XXIII., deloma Pavlom VI. in papežem Janezom Pavlom II., v tem, da sta prva dva videla problem v*

docela spoštovati v lastnih vrstah, in sicer tako dosledno spoštovati, da ji nihče ne bi mogel očitati, da jih sama tepta. Če Cerkev želi, da bi v svetu vladali svoboda in demokracija, potem morata najprej v celoti zavladati v Cerkvi sami. Če se želi bojevati proti totalitarizmu v svetu, potem ga mora predvsem docela zatreti v lastnih vrstah.

● *Vprašanje: Pokoncilska gibanja pri nas nikoli niso bila tako izrazita in tako burna kakor ponekod drugod...*

GRMIČ: Pa veste, zakaj niso bila tako burna? Zato, ker smo se tukaj ukvarjali s čisto drugimi vprašanji, kot pa so se drugod. Za nas je poglavitni problem, kako bi si mi kot kristjani, kot verujoči, pridobili spoštovanje v okolju, v katerem žive ljudje, ki ne verujejo v Boga. Zato se nismo toliko ukvarjali z nebiestvenimi stvarmi, nismo si mogli privoščiti, da bi se ukvarjali z vsem tistim, s čimer so se ukvarjali duhovniki tam, kjer ima Cerkev drugačen položaj, v državah, kjer je cerkev birokratizirana, rekel bi, pravzaprav prokapitalistična ustanova, ker njeni služabniki razpolagajo z velikim kapitalom. Pri nas o tem ne moremo govoriti, čeprav se tudi našim duhovnikom ne godi slabo, to je treba priznati: v Sloveniji so vsi zavarovani, po šestdesetem letu imajo vsi pokojnine...

● *Vprašanje: Prav, pa zastavimo vprašanje drugače. Ali je bilo v naših krajih dovolj čutiti koncilskega duha?*

GRMIČ: To je vprašanje — prav imate. Rekel bi, da morda ni bilo dovolj koncilске misli, ker ni bilo priprav za Koncil, kakršne so bile

„Po svojem prepričanju sem socialist“

(Nadaljevanje s 5. strani)

upanja, celo odklanjanja, ki ga je cerkveno vodstvo po vojni kazalo nasproti novi Jugoslaviji in njeni socialistični družbeni ureditvi. Zato je razumljivo, da so nastajale velike napetosti: tako kot nekaj časa ni popuščal antisocializem cerkvenih krogov, tako na drugi strani ni popuščal niti odpor proti nasprotnikom nove družbene ureditve. Toda čas je tekel in treba je bilo, hočeš ali ne, živeti in delati skupaj. Voditelji nove Jugoslavije so to dobro videli in zato so modro usmerili jugoslovanske narode k novi prihodnosti bratstva in enotnosti. Tudi Cerkev je postopoma spoznala zgodovinsko potrebo, da sprejme svoj novi položaj, zlasti močno pa sta nanjo vplivala prihod papeža Janeza XXIII. in vatičanski prestol in Drugi vatičanski koncil. V Cerkvi in zunaj nje so začeli nastopati zagovorniki besednega in življenjskega dialoga, odnosi pa so se skoraj docela normalizirali po navezavi diplomatskih stikov med SFRJ in Vatikanom. Res je, da nekaterim — tako pri nas v domovini, v cerkvenih krogih in med sektaši, kot tudi zunaj med emigranti — tak položaj ni po volji. Govore o nesvobodi Cerkve pri nas, ker si ne morejo zamisliti Cerkve brez oblasti in brez odločilnega vpliva na vse javno življenje. Ne morejo sprejeti sekulariziranega programa na televiziji, niso zadovoljni s sekularizirano in socialistično usmerjeno šolo, ne morejo se sprijazniti z novo Jugoslavijo.

● *Vprašanje: Na kakšni podlagi je mogoče razvijati dobre odnose med Cerkvijo in družbo?*

GRMIČ: Prav lahko se bomo dogovorili, če bomo enkrat za vselej priznali našo druž. ureditev in če bomo sprejeli koncilsko misel o avtonomiji posvetnih stvari. Jasno nam mora biti, da bodo verniki popolnoma enakovredni s socialistično angažiranimi občani, ki ne verujejo, samo če se bodo zavzemali za socializem, če ne bodo stali ob strani. Na koncu koncev si tudi vernik sam kroji usodo. Resnica je, da družba sodi o vernikih po dejanjih odgovornih verskih predstavnikov. Ne bom trdil, da na strani nevernikov ni sektašev, ki v vernikih ne vidijo drugega kot sovražnike in ki mislijo, da se socializem ustvarja z napadanjem vere. Prav tako, kot so tudi verniki, ki so socializem zamenjali z antiteizmom. Vendar pa so to osamljeni primeri, kakršnih bo nedvomno manj, čim bolj se bodo verniki izkazovali kot resnični socialisti. Klerikalizem in sektaštvo sta resda sovražnika, vendar drug drugemu nadvse potrebna. Če poskušajo voditelji cerkve pozabiti koncilskega duha, če bodo stremeli po oblasti, če se ne bodo potrudili razumeti znamenj časa — se bodo čedalje bolj oddaljevali od pravih vernikov, to pa bo otežilo položaj vernikov v socialistični družbi. V zadnjem času je čutili, da se v Cerkvi napoveduje neki takšni pojavi.

● *Vprašanje: Nekoč ste napisali, da so se v zahodnem kulturnem svetu vsa napredna gibanja, usmerjena v politično, socialno in kulturno spreminjanje sveta, morala opredeliti zoper krščanstvo, tako kot so mu morali obrniti hrbet tudi vsi tisti, ki so bili za človekove pravice, za resnico, demokracijo in boljše družbene odnose, za svobodo, enakost in bratstvo.*

GRMIČ: Tron in oltar sta bila tesno povezana in tako so se vsi tisti, ki so se bojevali proti vladajočemu sistemu, morali obrniti tudi zoper Cerkev in vero. Zato je tudi Marx mislil, da popolna osvoboditev človeka ni mogoča, če ga ne

osvobodimo religioznih predsodkov in sploh religije, ki mu je bila opij za ljudstvo in izraz odtujenosti. Marx se ni motil, kajti institucionalizirana religija je vse to dejansko tudi bila. Toda Marx ni proučeval religije po Svetem pismu, temveč iz lastne izkušnje. Dopusčal je sicer možnost, da ima religija tudi kake druge korenine, ki jih ni opazil. Stvar marksistov je, da poglobijo svoja gledišča o religiji in njenem izvoru, ker tudi socialistična družba, uresničena v polnem pomenu te besede, ne bo prinesla smrti religije. Pokončala bo samo izmaličeno religijo, ki so jo oblikovali interesi vladajočih razredov. Kdor le malo pozna tokove marksistične misli, ve, da to ni več samo želja. Ernst Bloch npr. trdi, da so marksisti nasledniki krščanske misli. Prihodnost človeštva je vsekakor odvisna tudi od skupnega jezika marksistov in kristjanov.

● *Vprašanje: Kot odgovor na znamenja časa so v svetu nastale teologije dela, teologija osvoboditve, teologija revolucije, teologija nenasilja, črna teologija in tako dalje. Kako to, da naša koncepcija socializma ni navdihnila teologov za, denimo, teologijo samoupravljanja?*

GRMIČ: Temu se čudim, prav tako kakor vi. Morda je to zato, ker nimamo predkoncilске teološke tradicije, menda tudi zato, ker so se nekateri naši sicer zelo sposobni teologi navdušili nad teologijami, nastalimi v drugih okoljih, pa so zanemarili lastne probleme. Nekaj pa tudi zato, ker bi takšna teologija morala vplivati tudi na ravnanje cerkvenih krogov, in morda tudi zato, ker naši ljudje, predvsem cerkveni krogi, še niso do-

volj zreli za samoupravljanje. Tukaj ima svoj vpliv tudi nezaupanje do socializma. Ko sem na primer napisal, da bi morali razmišljati o neki svoji socialistični, vi pravite samoupravni, teologiji, so se nekateri hudo vznemirili. Vprašali so, kaj je zdaj to. Nič drugega kakor prenašanje teoloških spoznanj v naše razmere. Mislim, da bi samoupravljanje kot nujnost socializma in velika možnost za človeka posameznika, da se ne „izgubi“ v družbi, da ne postane „posmasovljen“, lahko postalo tudi stičišče za dialog med kristjani in marksisti.

● *Vprašanje: Dialog med enimi in drugimi je odvisen od dialoga znotraj enih in drugih. Kakor ste rekli, naj-novejša gibanja niso spodbudna. Kateri pa bi po vašem mnenju vendar bila možna skupna izhodišča, stičišča za dialog, ne zgolj da bi vsak v svojem kotu ponavljal: Bog je, oziroma Boga ni?*

GRMIČ: Prvič: človek in vse tisto, kar od zunaj ali znotraj omejuje njegovo svobodo. Te svobode seveda ni mogoče pojmovati individualistično, tako kot ni mogoče zagovarjati niti svobode niti, denimo, „svobodnih gospodarstev“, v katerih vsi odnosi temeljijo na konkurenci, ne glede na posledice za posameznika. Eni in drugi, kristjani in marksisti, smo za svobodo, v kateri se posamični interesi podrejajo skupnim, oziroma svobodo, ki ji meje postavlja samo bratstvo. Drugič: lahko bi se pogovarjali o etiki. Nekoč sem napisal razpravo o etiki v sekulariziranem svetu, o etiki brez Boga, in ugotovil, da podobne stvari zagovarjamo. Če iz vzamemo iz dekaloga tri prve za-

povedi, ki se nanašajo na Boga, potem so vse druge enake marksističnim etičnim načelom, ki so nekako utemeljene na skupnosti, na spoznanjih, do katerih je prišlo človeštvo na svoji poti. Potem: nadejanje. Nadejanje je po mojem bistvena kategorija krščanstva, raste iz upanja. Pa tudi za marksizem je pomembno, da je po svojem bistvu usmerjen v prihodnost. Kot kristjan nahajam tukaj sorodno točko z marksisti, na primer z Blochom in njegovim principom upanja. Njegovo upanje bi, v nasprotju s krščanskim, imenoval sekularizirano upanje, ker izpolnitev vseh svojih upov pričakuje tukaj, na zemlji, v tem življenju, kristjanovo upanje pa se ne ustavi na meji smrti. Pravzaprav tudi Bloch ne zanikava popolnoma posmrtnega življenja, zanj je to nekakšna človekova trajna navzočnost v človeštvu, v katerem je živel nekoč, nikoli se povsem ne izgubi tisto, kar je delal za človeštvo.

● *Vprašanje: Bliža se božič, ko se oznanja mir „vsem ljudem, ki so dobre volje“. Kaj so za vas ljudje dobre volje?*

GRMIČ: Zame je to odprtost za človeka, odprtost za resnico, odprtost za ljubezen, skratka, to pomeni željo in prizadevanje biti človek v polnem pomenu te besede. To so ljudje, ki jim gre vedno za dobroto, ki si vedno prizadevajo za mir, za ljubezen, ki se trudijo za pravičnost, ljudje, ki se nikoli ne zadovolje s tistim, kar so dosegli, temveč vedno stremijo naprej, k popolnejšemu življenju, ki ne žive samo zase, ampak še bolj za druge. To so ljudje dobre volje.

Ob koncu zadnjega leta je Jugoslavija doživela za nekaj ur nenavaden „mrak“, izpadel je električni tok in do 24 ur posamezni kraji niso imeli električne energije. Lokomotive so se ustavile, stroji v tovarnah, luči so ugasnile, celo plavži so se začeli hladiti. Kako je mogoče, da je prišlo do takšne prekinitve? Poraba elektrike je močno prerasla proizvodnjo in tudi elektrika, ki prihaja iz Avstrije in Italije ni mogla premostiti vrzel. Za dokončno rešitev teh energetskih pro-

Jugoslavija bo gradila 39 novih hidro- in termoelektrarn

blemov si je Jugoslavija postavila obsežen in zahteven načrt za naslednjih 5 let. V naslednjih petih letih naj bi v Jugoslaviji zgradili skupno 39 novih hidro- in termoelektrarn, 18 hidroelektrarn in 21 termoelektrarn.

Jugoslavija je pred zadnjo vojno proizvajala komaj 1 milijardo 240 milijonov kWh elektrike. Danes pa proizvaja kar približno 50-krat več, namreč 63 milijard kWh električnega toka. Ker pa poraba elektrike — zaradi hitrega industrijskega razvoja in rasti življenjskega standarda — stalno narašča, naj jugoslovanske elektrarne v petih letih proizvajajo nad 100 milijard kWh. S takšnim razvojem proizvodnje električnega toka računajo zadostiti potrebam prihodnosti. S takšnim razvojem bo Jugoslavija dosegla tudi nivo močno razvitih industrijskih držav, ki že danes proizvajajo približno 6.000 kWh na prebivalca, v Jugoslaviji pa dosežejo s sedanjo proizvodnjo le kakih 3.000 kWh na prebivalca.

Od 18 hidroelektrarn jih bodo gradili 6 v Bosni in Hercegovini, po tri jih bodo gradili oz. jih že gradijo v Srbiji, na Hrvaškem, v Sloveniji in v Črni gori. Večina teh elektrarn bo pretočnih, tri pa bodo reverzibilne (reverzibilne = povratne). Te elektrarne so najbolj potrebne za premostitev tistih ur, v katerih je povpraševanje po električnem toku največje. V mrtvem času — v času z najnižjo porabo — črpajo vodo nazaj v jez, da isto vodo drugi dan še enkrat lahko izrabijo. Takšne elektrarne so se dobro obnesle, nove pa bodo ali že gradijo v Bajini Bašti, v Obrovcu in ob Dravi pod Pohorjem.

Med 21 termičnimi elektrarnami bo tudi dvoje velikanskih termoelektričnih objektov. Gre za termoelektrični sistem pri Obrenovcu v okviru energetskega kombinata „Nikola Tesla“, ki bo imel zmogljivost 600 megavatov. Dokončno zgrajen naj bi bil sistem leta 1984. Tudi na področju Avtonomne pokrajine Kosovo načrtujejo ogromno termično centralo, kjer bodo izrabljali ogromne količine v površinskih slojih ležečega premoga. Med termične elektrarne pa spada tudi jedrska centrala v Krškem, ki bo začela delovati že prihodnje leto.

Po načrtih naj bi vseh 39 elektrarn začelo obratovati že do konca leta 1985, verjetno pri vseh to ne bo izvedljivo, vendar je jasno, da bodo to za Jugoslavijo izredni napor. Odgovorni zatrjujejo, da je to kljub temu pravilna investicija, ker bi sicer v dohodnem času energetika posebnost to ozko grlo, ki bi zaviralo celotni družbeni in industrijski razvoj. Gradnja vseh teh elektrarn bo stala 110 milijard dinarjev. Tem milijardam pa se še pridruži 70 do 80 milijard, ki jih bodo potrebovali za razvoj daljnovodov, izgradnje ostale mreže, za transformatorske postaje ipd.

Pri vseh teh ambicioznih programih pa se zavedajo tudi nevarnosti, ki izvirajo npr. iz dima, ki nastaja pri zgorevanju ogromnih količin premoga, ki ga uporabljajo pri termičnih elektrarnah, saj je nafta predraga in predragocena. Odgovorni zatrjujejo, da bo treba najti rešitve tudi glede dima, da okolje ne bo utrpelo prevelike škode.

*Rojakom na Koroškem
uspešno in srečno novo leto
želijo*



**Skupščina občine, izvršni svet in družbenopolitične organizacije
OBČINE DOMŽALE**

Praznik občine Škofja Loka

v spomin na junaška leta narodnoosvobodilne borbe

Prejšnji teden — 9. januarja — je občina Škofja Loka spet obhajala svoj tradicionalni občinski praznik, ki ga praznuje vsako leto v spomin na junaška leta narodnoosvobodilne borbe, še posebej na prve partizanske akcije proti okupatorju konec leta 1941 in v začetku leta 1942 ter na legendarno dražgoško bitko, ki sodi med najbolj znane podvige slovenske partizanske vojne.

Občina Škofja Loka leži v severozahodnem delu SR Slovenije ter meji z občinami Radovljica, Kranj, Ljubljana-Viž-Rudnik, Ljubljana-Šiška, Logatec, Idrija in Tolmin. Na območju občine, ki ima 20 krajevnih skupnosti s 190 naselji ter zavzema ozemlje okroglo 512 kva-

Lontrg — današnji Spodnji trg. Mesto je leta 1457 napadel Jan Vitovec in ga požgal. Leta 1476 so ga napadli Turki. Mesto je večkrat trpelo zaradi kuge in požarov, najhuje pa ga je prizadel potres leta 1511. Po prihodu Napoleona so leta 1803 freisinški škofje prenehali

ški muzej, ki deluje že dobra štiri desetletja. Razstavljeni predmeti in zbirke podajajo obiskovalcem zgoščeno podobo loškega ozemlja od njegove davne zgodovine pa do današnjih dni. V starem delu mesta so panorama pročelij srednjeveških hiš, gotska župna cerkev, znameniti kamniti most iz 14. stoletja, kašča za žito in predvsem edinstveni pogled na mesto z vzhodne ljubljanske strani.

Vendar ne samo mesto kot tako, marveč tudi bližnja in daljna okolica Škofje Loke hrani marsikatero zanimivost. Omenimo naj Španovo domačijo na Suhi pri Škofji Loki, ki je zanimiv primer bogatega kmečkega dvorca; v Crngrobu je ena najpomembnejših gotskih cerkva na Slovenskem; znani sta gotski cerkvi na Križni gori in na Suhi; v Poljanski dolini bi omenili Visoko — rojstni kraj znanega slovenskega pisatelja (Visočka kronika, Cvetje v jeseni itd.) Ivana Tavčarja, ki ga srečamo tam tudi v obliki mogočnega spomenika; v Selški dolini pa bi omenili predvsem železnike, ki slovijo po fužinarski in žebeljski tradiciji v preteklosti ter razmahu industrije v današnjem času.

Kakor že uvodoma omenjeno, pa je Škofja Loka s svojo okolico odigrala pomembno vlogo tudi v času protifašistične vstaje in narodnoosvobodilne borbe. Na območju loške občine se je odvijala živahna revolucionarna dejavnost. Znale so Poljanska vstaja, borba na Pasji ravni in zlasti legendarna dražgoška bitka. Formirani so bili Cankarjev bataljon, Gorenjski odred, Prešernova brigada, Škofjeloški odred, nastala pa so tudi jedra za poznejše formiranje jeseniško-bohinjskega odreda in Kokrškega odreda. V zgornjem delu Selške doline je od leta 1943 delovalo Gorenjsko vojno področje s svojimi komandami mest, oddelki bolnice Franje,

pokrajinski forumi KPJ in SKOJ, veliko število gospodarskih komisij ter odbori OF. Poleg tega je bila občina prehodno območje med Gorenjsko in Primorsko, kjer so se večkrat odvijale večje akcije 31. divizije in so se njene brigade zadrževale prav na območju loške občine. To je zahtevalo veliko angažiranost vseh za borbo sposobnih ljudi, pa tudi izredno požrtvovalnost pri izbiranju materialnega potenciala z območja cele Gorenjske ter prevažanje tega na Primorsko za tamkaj delujoče enote 9. korpusa. Tako na območju občine skoraj ni bilo človeka, ki ne bi bil na ta ali drugi način vključen v ta vseljudski podvig ali pa se aktivno boril v operativnih enotah.

Zato je tudi razumljivo, da obhaja občina Škofja Loka svoj vsakoletni občinski praznik prav v spomin na slavne dni in junaške podvige v narodnoosvobodilni borbi. Enako ponosni pa so občani tudi na dejstvo, da se v njihovi občini in njihovi „prestonici“ Škofji Loki vsako leto odvija tradicionalni izseljenski piknik — osrednje srečanje rojakov iz vseh delov sveta.

*Rojakom
na Koroškem
uspešno in srečno
novo leto*

ŽELI

KOLEKTIV

SLADKOGORSKE TOVARNE PAPIRJA

TOZD „Lepenka“ Prevalje



dratnih kilometrov, živi danes okoli 35.000 prebivalcev, kar predstavlja 1,8 % prebivalstva cele Slovenije. Po stopnji razvitosti sodi občina Škofja Loka nekje na 13. do 15. mesto v Sloveniji in je udeležena z 2 odstotnim deležem v družbenem proizvodu republike. V občini je zaposlenih že 42 odstotkov vsega prebivalstva, zaposlenost žena pa znaša celo dobrih 47 odstotkov.

Za občino Škofja Loka je zgodovinsko zanimivo zlasti srednjeveško obdobje, v novem času pa dogajanja iz narodnoosvobodilne borbe in še posebej dinamični razvoj, ki ga je dosegla občina po osvoboditvi. Sedaj deluje v občini 88 gospodarskih podjetij, med katerimi zavzemajo posebno mesto: Loška tovarna hladilnikov (LTH), ki zaposluje 1366 oseb ter izdeluje predvsem hladilne skrinje in pulte; Alples Železniki, ki ima 908 zaposlenih in izdeluje stavbno ter drugo pohištvo; Alpina Žiri s 1275 zaposlenimi izdeluje smučarsko, športno in drugo obutev; Jelovica Škofja Loka izdeluje stavbno pohištvo (montažne objekte) in zaposluje 930 ljudi; Gorenjska predilnica Škofja Loka izdeluje prejo in ima 854 zaposlenih; Termika Škofja Loka izdeluje izolacijske materiale (kamenno volno) ter zaposluje 479 oseb; Iskra Železniki in Reteče izdeluje elektromotorje in gospodinjske aparate, ima 1394 zaposlenih; Alpetour Škofja Loka razvija prometno in turistično dejavnost (podjetje je udeleženo tudi na hotelu „Obir“ v Železni Kapli).

Vsestransko središče občine je mesto Škofja Loka, ki sodi z mestoma Ptuj in Piran med najstarejša in najzanimivejša mesta na Slovenskem. Že leta 1973 je Škofja Loka praznovala tisočletnico svojega obstoja: leta 973 se loško ozemlje prvič omenja v darilni listini, ki sporoča, da je nemški cesar Oton IV. daroval to ozemlje v posest freisinškemu škofu. Lastniki ozemlja so najprej na Kranjcu zgradili varno utrdbo, nato pa na pobočju Kranjca sedaj znani loški grad. Naselje pod loškim gradom se je hitro razvijalo in ga listina iz leta 1274 imenuje mesto — Loka. Pozneje so freisinški škofje začeli imenovati mesto — Škofja Loka. V 14. stoletju je bilo mesto utrjeno in obzidano z obzidjem s peterimi vrati. Iz takratne dobe sta znana Plac — današnji Mestni trg, ter

vladati škofjeloškemu ozemlju; loško gospodarstvo je prešlo v državno posest.

Občina Škofja Loka ima po svoji legi, okolju in po raznih zanimivostih izjemne pogoje za tujski promet. Že pred drugo svetovno vojno je Škofja Loka slovela po turistični dejavnosti, ki jo sedaj razvija še bolj intenzivno. V zadnjih dveh desetletjih je imela razgibano stanovanjsko gradnjo, obenem pa je bilo poskrbljeno, da je staro mesto jedro ohranilo prvotno podobo po zunanem izgledu, medtem ko je sicer postalo privlačno in razgibano ter ne zaostaja za sodobnim utripom življenja.

V loškem gradu je nastanjen Lo-

Skupščina občine in družbenopolitične organizacije občine Kranj

*ob novem letu
čestitajo bralcem Slovenskega vestnika
in vsem koroškim Slovencem!*

Statistični podatki o prebivalstvu SFRJ

Na pragu novega desetletja je zvezni urad za statistiko SFRJ objavil podatke o gibanju prebivalstva v Jugoslaviji. Po oceni tega urada je 1980 imela Jugoslavija 22 milijonov 422 tisoč prebivalcev. V primerjavi s številom prebivalstva 31. decembra leta 1979 se je število Jugoslovancev povečalo za 181.000.

Na osnovi podatkov in primerjalnih računov ocenjujejo, da ima Bosna in Hercegovina 4.247.000 prebivalcev, Črna gora 599.000, Hrvaška 4.628.000, Makedonija 1.903.000, Slovenija 1.844.000, ožje območje Srbije 5.575.000, Kosovo 1.626.000, Vojvodina pa 2.020.000 prebivalcev. Statistiki so k tem številkam vračunali tudi državljane na začasnem delu v tujini in tudi člane njihovih družin v tujini, niso pa upoštevali migracije med posameznimi območji v Jugoslaviji.

Število živorojenih otrok na tisoč prebivalcev Jugoslavije v enem letu se še naprej počasi zmanjšuje na vseh območjih te države. V preteklem letu je bilo v povprečju rojenih 16,9 otrok na tisoč prebivalcev. Razlike v naravnem prirastku med posameznimi območji Jugoslavije se počasi zmanjšujejo, čeprav so še naprej relativno velike. Kot primer Zvezni zavod za statistiko SFRJ navaja, da je lani nataliteta na Kosovu znašala 31,4 prebivalcev, v Vojvodini pa 13,4 odstotka. Še bolj so opazne razlike v naravnem prirastku odnosno razmerju med živo rojenimi otroki in umrliimi. V pokrajini Kosovo na primer naravni prirastek na tisoč prebivalcev znaša 25,1, v Makedoniji 13,9, na Hrvaškem 3,8, v Vojvodini pa 2,5 odstotka naravnega prirastka v državi, kjer je v celoti znašal 8,1 odstotka.

Iz navedenih podatkov je razvidno, da se število prebivalstva veča v območjih, ki so manj razvita, čeprav število rojstev upada tudi tam. V zvezi s tem je povprečje narastka števila prebivalstva Jugoslavije močno povezano s temi regijami.

Zvezni zavod za statistiko je izdelal tudi napoved o povečanju prebivalstva v prihodnjih desetih letih. Po oceni tega zavoda bo Jugoslavija sredi leta 1990 imela 24.100.000 prebivalcev.

V primerjavi števila prebivalcev v Jugoslaviji iz leta 1980, ko je leto znašalo 22.442.000, bo letni prirastek prebivalstva znašal približno 165.800 ljudi.



Enote:

ČRNA NA KOROŠKEM
DRAVOGRAD
JAVORNIK

Ljubljanska banka

Temeljna koroška banka
SLOVENJ GRADEC

MEŽICA
MISLINJA
MUTA
PREVALJE
RADLJE OB DRAVI
RAVNE NA KOROŠKEM

Veselo in uspešno novo leto!

Tovarna
farmaceutskih
in kemičnih
izdelkov



LEK

TOZD „DREN“ PREVALJE

Rojakom na Koroškem
želimo srečno
in uspešno novo leto 1981!

TIMA-oskrbni center Maribor
**TOZD „Ljudski magazin“
Prevalje**

Želimo srečno in uspehov polno
novo leto ter se priporočamo za nakup

Montažno proizvodno podjetje

INSTALATER

PREVALJE

želi mnogo sreče
in uspehov
v novem letu!



SLOVENSKE ŽELEZARNE

ŽELEZARNA RAVNE

n. sol. o.

RAVNE NA KOROŠKEM
SLOVENIJA - JUGOSLAVIJA

IZDELUJEMO:

- LITA
- KOVANA
- VALJANA
- VLEČENA
- BRUŠENA
- LUŠČENA

JEKLA

Temeljne organizacije združenega dela

Rudniki svinca in topilnica Mežica



Proizvajajo:

- svinčene in cinkove koncentrate
- svinec v blokih, svinčeno pločevino, svinčene cevi in šibre
- vse vrste startnih aku-baterij v klasični in monoblok izvedbi: suhe neformirane, suho-formirane in kontejner
- trakcijske aku-baterije za vse vrste električnih vozil, elektrolokomotive, elektroviličarje, čolne itd.
- stacionarne aku-baterije za telefonske centrale, el. računske centre, trafo postaje, radio relejne postaje, zasilno razsvetljavo itd.
- specialne startne aku-baterije za težke pogoje dela
- separacijsko in flotacijsko opremo po licenci „WEMCO“ ZDA
- transportno opremo za lesno industrijo po licenci „SANGER & MASSIERER KG“ ZRN
- čistilne naprave za fekalne vode
- prodaja mineralov: vulfenit, ceruzit in kalcit



ROJAKOM NA KOROŠKEM
ŽELIMO ZADOVOLJNO IN USPEŠNO NOVO LETO!

S KVALITETNO IN SOLIDNO PROIZVODNJO
GARANTIRAMO DOBRO POSLOVNO
SODELOVANJE IN SE PRIPOROČAMO



*Osem koroškim rojakom
želimo
mного sreče, zadovoljstva
in uspehov
v novem letu 1981!*

SPD „Zarja“ zaključilo uspešno in delovno leto

Na zadnji društveni seji je odbor SPD „Zarja“ v Železni Kapli pregledal delo preteklega leta in si zadal tudi najvažnejše smernice in termine za leto 1981.

Iz poročil odbornikov in sekcijških vodij se zrcali izredna aktivnost društva. SPD „Zarja“ je izvedlo najrazličnejše prireditve in nastope. Društveno delo je kot v preteklosti bilo razdeljeno na več sekcij. Zarja ima moški in mešani pevski zbor, tri folklorne skupine, tamburaški zbor, igralsko sekcijo in športno sekcijo.

Zborovodja Jožko Wrulich je poročal, da so imeli pevci skupno 31 nastopov in 70 vaj. V cerkvi se je pelo 40 krat. O pionirski folklorni skupini je povedala Paul Uršič, da je s svojimi 9-imi pari nastopila 7 krat. V mladinski folklorni skupini, katero vodi Traudi Uršič pa sodeluje 10 parov.

Slovensko prosvetno društvo „Jepa-Baško jezero“ vabi na

SMUČARSKI TEK ZA ROŽANSKI POKAL

v nedeljo 18. januarja 1981 s štartom ob 10. uri na tekaški stezi Schönleiten. Prijave: SPD „Jepa-Baško jezero“, tel.: (0 42 54) 29 95

Nastopala je 16 krat. Le članska folklorna skupina preteklo leto ni nastopala tako pogosto, kot smo bili vajeni v zadnjih letih. Igralci so pripravili trije gostovanji drugih društev, tamburaši — pod organizacijskim vodstvom Bredice Sadolšek — pa so nastopali na 9-ih prireditvah. Športna sekcija je priredila poleg izletov

dve tradicionalni zimskošportni prireditvi.

Po številnih nastopih in zanje potrebnih vajah smo lahko ugotovili, da pevci, plesalci, tamburaši in številni drugi aktivni člani društva vlagajo ogromno prostovoljnega dela in lastnega prostega časa v skrinjo društvene napredka in narodove kulture. Potrebno in prav je, da se vse te idealiste tudi na tem mestu pohvali.

V imenu občine, ki vedno bolj ceni in priznava aktivitete SPD „Zarja“, je zahvalo izrekel tudi podžupan Mihi Kuhar.

Najbolj so v spominu sledeče uspele prireditve in nastopi zadnja leta: RTV oddaja „Spoznavaj svet in domovino“ v Železni Kapli, sankarska tekma s 118-imi udeleženci, nastop na masovni reviji „Od Pliberka do Traberka“, nastop na proslavi dneva žena v Železni Kapli, sodelovanje na proslavi 25-letnice ZSO, množični in zabavni prireditvi „Poletna noč“ in „Folklorno srečanje“ v Železni Kapli, srečanje štirih pevskih zborov iz Kranja, Brežic, Proseka in Želzne Kaple v domačem kraju, koncert za državni praznik, literarno branje in odprte knjižnice, celovečerni nastop na Radiah, tamburaki nastop v Dobrovi pri Ljubljani, sodelovanje na dnevu petja v domači občini, folklorni nastopi v Beltincih in v Markovcih, koroški večer v Vrbi, Kernjakova revija in koncert v komendi na Riberici.

Poleg tega precej nastopov za tuje goste in ob raznih srečanjih v hotelu Obir.

V preteklem letu je „Zarja“ izgubila tudi bivšega predsednika in zborovodjo Karla Prušnika-Gašperja in svojega podpredsednika Franca Sadolška. Od obeh se je društvo dostojno poslovilo.

Po mnogih letih se za to leto pripravlja spet plesni tečaj, poleg tega pa tudi občni zbor. Načrtujejo pa se sledeče tradicionalne in druge prireditve: sankanje (že bilo 4. jan.), smučanje (8. feb.), snemanje plošče (feb.),

ČESTITAMO

Peter Paulitsch pd. Vrablov na Otožu, absolvent slovenske gimnazije v Celovcu je pred kratkim zaključil študij veterinarstva na dunajski univerzi

K temu uspehu iskreno čestitamo

izlet, prireditev ob 10-letnici folklornega udejstvovanja (20. 4.), koncert tamburašev, poletna noč (11. julij), folklorno srečanje (26. julij), koncert za državni praznik (25. okt.), i. dr.

Zveste obiskovalce in občinstvo vabimo, da s čim bolj rednim obiskom prireditev podprejo društvena kulturna prizadevanja. Nekoliko pozno — pa tudi njim želimo v novem letu uspehov in osebnega zadovoljstva!

Miha Travnik

Kulturna in športna dejavnost na Obirskem

Že večkrat smo si Obirčani želeli dobiti v goste poleg slovenskih prosvetašev onstran meja predvsem domače skupine, bodisi igralske bodi pevke ali druge. Veseli smo bili, ko so se našemu vabilu sredi decembra lani odzvali igralci SPD „Bilka“ iz Bilčova z veseloigro „Ad acta“. Prava prilika za domačine, da so se iz srca pošteno lahko smejali. Zato ni čuda, da smo le mesec dni pozneje gledali na skromnem Kovačevem odru spet veseloigro. Tokrat pa nas je obiskala igralska skupina „oder 73“ iz Pliberka s komedijo „Poročil se bom s svojo ženo“. Ni se poznalo igralcem, da je to bil že njihov tretji nastop tisti dan. Prav prepričljivo, a vendarle zabavno nas so seznanjali s stanovanjskimi, zakonskimi in še drugimi težavami. Da se je ob koncu le še vse obrnilo na dobro, je veselilo vse gledalce, ki jih je bilo nabita dvorana. Tako bilčovski kakor tudi pliberški igralci so nas obiskali prvič. Enotno mnenje publike pa je bilo, da gotovo ne zadnjič.

Prav tako radi kakor se smejimo ob zabavnih igrh, pa se na Obirskem tudi sankamo.

V okviru letošnjega „Obir pokala ‘81“ je 21. decembra 1980 Slovensko prosvetno društvo „Obir“ na Obirskem priredilo zdaj že VIII. sankško tekmo. Snega ni primanjkovalo, sonca pa je tudi bilo dosti. Za pijačo

in jedačo v cilju so zelo zadovoljivo skrbela društvene delavke, pa tudi vse ostalo je potekalo kot „na žnuri“. Slovenska športna zveza v Celovcu nam je dala na razpolago napravo za elektronsko merjenje časa. Danilo Prušnik in Mirko Kunčič, zastopnika naše športne zveze sta si vzela toliko časa, da sta nam ob izpeljavi tekme ves dan krepko pomagala. Prav tako hvaležni za pomoč smo odbornikom SPD „Zarja“ ter TVN „Šmarjeta“. Ponovna zahvala vsem, kakor tudi letošnjim darovalcem pokalov (SPZ, ZSO, Slovenski vestnik, Naš tednik, NSKS, Koroška dijaška zveza, Slovenska športna zveza, Slovensko planinsko društvo, Naša knjiga, Zveza slovenskih žena, Zveza koroških partizanov, Zveza slovenskih zadrug, Posojilnica Železna Kapla). Društvena sankška tekma je tudi tokrat k sreči spet potekala brez poškodb.

Navdušen sankša, domačin Rudi Mak je po Pistotnikovih poti v Šajdi že lani sam priredil sankško tekmo, letos pa preteklo nedeljo skupno s SPD „Obir“. Tako so tekmovalci kar dvakrat v krajšem času na Obirskem skušali svoje sankške spretnosti. Vroči čaj in druge pristne kapljice so gledalce v cilju skušale za silo ogreti, kajti od mraza je kar škripalo pod škornji. Na razdelitev nagrad pa smo kot vedno šli h Kovaču.

ZVEZA KOROŠKIH PARTIZANOV

vabi na

spominsko svečanost

v nedeljo 8. februarja 1981 ob 11. uri na grobu narodnega heroja Matije Verdника-Tomaža na pokopališču v Svečah.

Na sporedu je polaganje vencev, nagovor in kulturni program.

Počastimo spomin naših mrtvih junakov, ki so darovali življenje za svobodo in borbi proti fašizmu.

Glavni odbor

Zveze koroških partizanov

Šentprimož - koncert SPD Danice

Slovensko prosvetno društvo Danica v Šentvidu v Podjuni si je zastavilo nalogo, da vsaj enkrat na leto priredi koncert za domačine. (To pa ne pomeni, da se ne veselimo slehernega obiskovalca iz drugih krajev). Zato smo v nedeljo 4. januarja zopet priredili tradicionalni novoletni koncert. Čeprav nam vreme ni bilo najbolj naklonjeno, saj je v popoldanskih urah močno snežilo, je občinstvo Kulturni dom v Šentprimožu napolnilo do zadnjega kotička. V pozdrav je zapel mešani pevski zbor pesem „Pozdravna“ Radovana Gobca. „Zaplavaj pesem v sinje nam višine, razširi srca naša na stečaj, ponesi misli v dalje in širine, kot da cveti nam v prsih večni maj. Zapoj o sreči, ki jo vsi želimo, zapoj o soncu, ki zlati nebo, da s pesmijo vas vse razveselimo, naj dan današnji v lep spomin vam bo.“

Na to pesem je predsednik društva Stanko Wakounig navezal besede v pozdrav in novoletno voščilo. Zahvalil se je vsem za pomoč. Seveda ni manjkala prošnja za nadaljnjo podporo. V uvodnih mislih je povedal, da hočemo s pesmijo nadaljevati naše kulturno delo, s pesmijo pa najti tudi korak do sočloveka — sodeželana. Omenil je, da je bilo lansko leto eno pomembnih let v zgodovini našega društva, saj smo dokončali gradnjo Kulturnega doma in ga otvorili. Sedaj pa moramo gledati, da bo to res naš skupen dom in kraj srečanja.

Med gosti, ki so prišli iz raznih krajev, kot iz Obirske, Pliberke, Loč, Ljubljane, Celovca itd. je posebno pozdravil občinske odbornike in zastopnike narodnih organizacij. Razveseljivo je bilo, da se je našemu vabilu odzvalo res veliko domačinov.

Pozdravnim besedam je sledila italijanska pesem „LA MONTANARA“. Nato je predsednik z veseljem napovedal letošnjega gosta na tem koncertu in sicer Koroški vokalni kvintet Poljana pod vodstvom Albina Kranjca. V tem kvintetu poje tudi naš domačin Folli Harlman ml. Z izbranimi glasovi so ubrano zapeli 3 pesmi in bili nagrajeni z navdušenim aplavzom. Kvintet Poljana v tej zasedbi nastopa že več let in je že velike uspehe in dobil veliko priznanj. Želimo jim še tako naprej.

Najmanjša celica človeške družbe je družina. Že v družini dobi človek veselje do pelja, tako je tudi v družini Polcer. Tam vsi igrajo in pojejo. Marjana, ki igra na citre je zaigrala Menuett

nato pa še skupno z bratom Stankotom, ki jo je spremljal na harmoniki, skladbo Slavka Avsenika — Pomladni zvonovi. Kot vedno sta bila navdušeno sprejeta.

Družina, ki se najbolj ukvarja s petjem v našem kraju, je družina Kežar. Tako je napovedal Stanko Wakounig ženski vokalni kvartet družine Kežar, ki se je tokrat prvič predstavil javnosti. Kvartet sestavljajo mama in tri hčerke, ki sicer doma veliko prepevajo, niso pa imele še tisti pogum, da bi nastopile v javnosti. Občinstvu so se predstavile z dvema pesmima v priredbi Cirila Preglja „Kak so me mali navadili“ in „Ko pličica sem pevala“. Navdušeni aplavz občinstva naj jim bo v spodbudo, da bodo še naprej gojile družinsko petje in še nastopale.

Družinskemu kvartetu je sledil trio Korotan s pevci. Razveseljivo je bilo,

SMUK KARAVANŠKIH KURIRJEV

Na Pristavi v Javorniškem Rovtu prirejajo že več let takomenovani „smuk karavanških kurirjev“. Letošnji smuk bo v nedeljo 18. januarja 1981 s štartom ob 10. uri. Tekmovanje je posvečeno 51 padlim kurirjem, ki so v zadnji vojni v Karavanškah darovali življenja za lepši današnji in jutrišnji dan. Organizator tekmovanja je krajevni odbor ZZB NOV Javornik-Koroška Bela. K udeležbi na tem smuku je vabljen mladih do 27. leta starosti.

da je bil med publiko tudi komponist treh skladb, ki jih je izvajal trio Korotan s pevci, Hanzi Arlač. Trio Korotan s pevci je prvič izvajal pesmi na besedilo Milke Harlmanove in melodije Hanzija Arlača „S Podjune sem fantič“ in „Domovina“. Skupno je zapel in zaigral trio Korotan 6 skladb.

Za ansamblom je ponovno nastopil kvintet Poljana. Koncert pa je zaključil mešani zbor Danica pod vodstvom Hanzija Kežarja.

Na navdušeni publiko smo videli, da moramo nadaljevati s tem tradicionalnim novoletnim koncertom.

Koncertu je kot običajno sledila prijetna družabnost za pevce. V prijetni družbi smo posedeli še do ranih ur.

D. K.



Tudi k Matevžu je prišel žandar Lužekar: „Kdo je bil, ki je pri Vovku vpil, da bo Schuschnigg padel?“

Matevž je uniformiranca debelo gledal. Skoraj bi se mu nasmejalo, ker je mislil, da se orožniku blede. Ta je revsknil:

„Takoj poveš, kdo vse je bil v gostilni, ali pa te aretiram!“

„Aretiram? Ali je rusanje ali partijo kegljati prepovedano?“

„Kdo vse je bil doli?“

Matevž jih je naštel.

„Povej, kdo je rekel tiste besede!“

Matevž res ni vedel. Lužekar ga je notiral in pozval za naslednji dan ob osmih zvečer na žandarmerijsko komando. In togo odracal. Matevž je osupnil. Jezil se je nase, ker se tako otročje boji, četudi ne ve, zakaj.

Drugi dan so se pojavili na žandarmeriji vsi kegljači. Komandant jih je stiskal. Dolgo v noč. Potem jih je okoli polnoči nagnal z grožnjo:

„Se še vidimo!“ Dodatek „Prikriti komunisti“ pa ni izustil glasno.

Tako je Matevž prvič spoznal, da je krvavo resna zadeva, če imaš opravka z žandarji tega režima. In z njim povečini vsi Vovkovi kegljači. Bili so neokrnjeni fantje, ki

še niso prišli s postavo navskriž. Lezel je vase. Zdaj mu je marsikaj postajalo jasno, zakaj se gotovi ljudje borijo proti taki državi in taki oblasti. Nekaj se mu je v obrisih zaslutilo, kaj je svoboda, kaj je politika, kaj je diktatura, kaj je ... kaj ... kaj je ... Vrag jih vzemi vse skupaj!

Na samem sta bila z Nejcem, pa mu je Belan dejal: „Vsakega od nas imajo točno na pičici. Le čakajo, kdaj bomo nekaj pokazili, pa je z nami že djana. Zato ti pravim, bodi previden, previden kot tihotapec, kajti v vsakem grmu je lahko financer, bodi previden kakor divji lovec, kajti v vsakem grmu je lahko logar, bodi previden zlasti na veselicah in pri babah, v vsakem kotu je nastavljen uho. Ti še malo veš, kaj je tajna policija. Jaz sem imel že v Jugoslaviji opravka z njo. Samo da oni niso vedeli, koga imajo pred sabo!“

Matevž je začel sedaj v sebi vse nekam urejevati: Dostoj sem prikrival le osebne reči in Lonkino zadevo. Zdaj bo treba začeti igrati. Govoriti in govoriti o nečem, kar ničesar nima v sebi. Začeti bom moral preizkušati, kaj misli sogovornik, če te vpraša to in ono. Zakaj ti pripoveduje tako reč, ki je sumljiva? Prepoznati bom moral zaletovalca od pravega človeka!

Z namenom, da bi govoril z natakaričinim bratom, je zadnjič sedel v Kušejevi gostilni, kamor ga je poredko zaneslo. Pa je padel med same skrite socialce in levičarje. Strnov Fran je sedel pritiklav poleg čevljarja Terana, Ribnikarj Pep in še neki Kapelčan so bili na drugem koncu mize. Strnov je bil Zoranovih sosed. Rad ga je srknil. Zlasti žganje. Pa mu je Matevž plačal šilce. Skrival ga je odlil nekaj Teranu, ki je bil suh, a žejan za tri revolucije. Ker ni bilo nevarno, so dedci kar krepko politizirali tik ob žandarmerijski stavbi. Same revolucije so delali. Vmes pa so se preborili skozi ponovno gališko ali soško fronto. Kleli so Ruse in Lahe in oficirje in cesarja, obžalovali pa,

da se tista zapravljen leta nikdar več ne povrnejo. Obožujoče so pokušali pijačico. Trda je predla za groše. Natakarija je marsikateremu podarila kako pijačo samo tako, ker so se ji smilili.

V Meddolu je zavrelo: Sredpotnikova preužitkarica je telebnila v potok in se utopila. Naslednja pošta je dodajala že drugo pretresljivo novico: Ni bila zgolj nesreča. Ubili so jo! Razne osebe osumljajo. Vse je tako čudno skrivnostno in zamotano. Vrag sigavedi, kako je.

Z Gelco se je Matevž slučajno srečal na poti v Kaplo. Sina je imela poleg sebe. Pa je ta v svoji otroški zgovornosti, otipljivo fantastično obarvano, pripovedoval:

„Z učiteljem je prišel velik mož med šolarje. Vprašal je: Kdo je videl kje kakega čudnega moža? Kateri je pripovedoval, da pozna čudnega Demšarja. Drugi so se ji smejali. Joži je točno opisal gornega moža.“

Gelca mama ga je prekinila:

„Krive Lene Franc je tisti večer menda o mraku šel k sosedu. Pride za plot, da se spravi čez cesto. Pa vidi, kako se prav tisti hip na mostu pred njim srečata dva. Po glasu je spoznal, da je preužitkarica. Cigareto si je tudi prižgala. Katera druga pa že kadi od žensk tukaj na kmetih? Potem sta se razšla na mostu. V tem hipu seže možki po polenu na skladovnici drv poleg mostu, skoči za Sredpotnikovo, jo počí po glavi in že se je skidala v vodo. Še nekaj časa stopa ob vodi in meče kamenje noter. Krive Lene France je menda rekel, da je točno spoznal ženski glas, ki je klical na pomoč.“

Tako je vedela povedati Gelca.

Na vsak način je ta tragični dogodek razburil vso okolico. In to je bil tudi povod, da so prišli klepetarji na svoj račun. Vsak je pletel nekaj svojega. Ljudje ne delajo ničesar lažje kot govorijo, psi pa lajajo in voda teče

(Nadaljevanje iz zadnje številke)

V skladu z vsebinskimi opredelitvami pravice do razvoja kot temeljne mednarodno priznane pravice človeka ustvariti v družbenih strukturah, kjer manjšine živijo, ustrezne materialne in druge pogoje, v katerih lahko manjšine širijo svoje gospodarske in druge kapacitete in si s tem zagotavljajo tudi boljše možnosti za svoj fizični, kulturno-jezikovni in narodno-etnični in splošni duhovni razvoj, ki mora biti v kvalitativnem pogledu enakovreden splošnemu družbenemu razvoju „večinskega naroda“ oziroma držav in regij, kjer manjšine živijo.

S sprejemanjem pravice do razvoja kot teoretične podlage za razvojne programe manjšin postopoma stopa v ozadje tudi buržoazni koncept o enakih (gospodarskih) možnostih za vse (equal opportunities), ki je v bistvu služil in še vedno služi kot sredstvo za prikrivanje dejanske neenakopravnosti tistih subjektov v kapitalistični družbi, ki so šibkejši in brez zaščite, med katerimi so skoraj vedno tudi narodne, etnične in jezikovne manjšine.

PRAVICA DO RAZVOJA – DEL MEDNARODNOPRAVNEGA VARSTVA MANJŠIN

Od 19 veljavnih mednarodnih aktov o pravicah človeka, ki so bili sprejeti pod pokroviteljstvom OZN¹⁰ in večjega števila mednarodnih aktov in dokumentov, ki so bili sprejeti v okviru specializiranih agencij in na regionalni ravni, jih je po mišljenju sekretariata OZN 8 takih, ki vsebujejo tudi posamezne določbe o pravicah narodnih, etničnih, verskih ali jezikovnih manjšin.¹¹ In sicer: člen 27 mednarodnega pakta o državljanskih in političnih pravicah;¹² členi od I. do IV. konvencije o preprečevanju in kaznovanju zločina genocida;¹³ členi od 1 do 7 (to je normativni del v celoti) mednarodne konvencije o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije;¹⁴ členi od 1 do 4 mednarodne konvencije o preprečevanju in kaznovanju zločina apartheida;¹⁵ deklaracija OZN o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije;¹⁶ členi 1, 2 in 5 konvencije UNESCO proti diskriminaciji v izobraževanju;¹⁷ člen 14 evropske konvencije o zaščiti človekovih pravic temeljnih svoboščin;¹⁸ VII. načelo deklaracije o principih, po katerih se bodo ravnale v medsebojnih odnosih države udeleženke, ki je sestavni del sklepnega dokumenta Konference o varnosti in sodelovanju v Evropi (KVSE) (podpisan in sprejet v Helsinkih 1. 8. 1975).

Opisani spisek mednarodnih aktov, ki ga je pripravil sekretariat OZN na zahtevo komisije za človekove pravice, pa je zelo restriktiven in zahteva kritično presojo, saj ne upošteva številnih mednarodnih dokumentov, ki se nanašajo na to problematiko, kot so na primer: Konvencija Mednarodne organizacije dela (MOD) št. 107, ki zadeva zaščito in integracijo domorodnih in drugih plemenskih ali napolplemenskih populacij v neodvisnih deželah;¹⁹ konvencija MOD št. 111, ki se nanaša na preprečevanje diskriminacije pri zaposlovanju;²⁰ deklaracija UNESCO o rasah in rasnih predsodkih;²¹ deklaracija Commonwealtha o rasizmu in rasnih predsodkih, sprejeta v Lusaki leta 1978. V dokumentu sekretariata OZN so prav tako izpustili seminar OZN o večnacionalnih družbah, Ljubljana, 8.–21. 6. 1965;²² se-

matiko, kot so na primer: Konvencija Mednarodne organizacije dela (MOD) št. 107, ki zadeva zaščito in integracijo domorodnih in drugih plemenskih ali napolplemenskih populacij v neodvisnih deželah;¹⁹ konvencija MOD št. 111, ki se nanaša na preprečevanje diskriminacije pri zaposlovanju;²⁰ deklaracija UNESCO o rasah in rasnih predsodkih;²¹ deklaracija Commonwealtha o rasizmu in rasnih predsodkih, sprejeta v Lusaki leta 1978. V dokumentu sekretariata OZN so prav tako izpustili seminar OZN o večnacionalnih družbah, Ljubljana, 8.–21. 6. 1965;²² se-

SILVO DEVETAK

Pravica manjšin do zaščite in razvoja v luči sistema OZN

minar o izboljšanju in zaščiti človekovih pravic narodnih, etničnih in drugih manjšin (Ohrid od 25. 6. do 8. 7. 1974)²³ ter deklaracijo in program akcij, ki ga je sprejela svetovna konferenca za boj proti rasizmu in rasni diskriminaciji (Zeneva od 14. do 25. 8. 1978). Avtorji omenjenega dokumenta so šli tudi mimo dejstva, da je vprašanje narodnih manjšin sestavni del Helsinškega akta KVSE, ki se nanaša na sodelovanje v kulturi in izobraževanju (III. košara) in da se delno po vsebini vključuje tudi v gospodarsko in znanstveno sodelovanje in v problematiko delavcev — migrantov (II. košara).

Pravice manjšin so prav tako opredeljene v številnih bilateralnih pogodbah in sporazumih, ki predstavljajo integralni del njihovega mednarodnopravnega varstva.

Nekateri od omenjenih dokumentov omogočajo vrsto novih mednarodnih postopkov za zaščito človekovih pravic in v tem kontekstu tudi pravice manjšin. Te postopke lahko sproži država proti drugi državi, ki po njenem mnenju ne izpolnjuje sprejetih mednarodnih obveznosti (npr. člen 41 mednarodnega pakta o državljanskih in političnih pravicah — potrebna je vnaprejšnja deklaracija države, da priznava pristojnost odbora za človekove pravice; člen 11 mednarodne konvencije o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije — postopek se vodi na podlagi določb konvencije in brez vnaprejšnjega pristanka prizadete države).

Novost predstavljajo tudi sprejeti mednarodni postopki, po katerih se lahko posamezniki ali skupine posa-

meznikov, pritožijo — ko izpolnijo določene pogoje — naravnost mednarodnim telesom, če smatrajo, da so bili žrtve kršenja pravic iz mednarodnih aktov. Takšno možnost daje, na primer, opcijski protokol, ki je priloga mednarodnemu paktu o državljanskih in političnih pravicah (v veljavi od 23. 3. 1976) in člen 14. mednarodne konvencije o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije (ta postopek še ni v veljavi, ker je zahtevano deklaracijo o priznavanju pristojnosti odbora za odpravo rasne diskriminacije dalo le 7 do 10, v konvenciji zahtevanega števila držav). V

tem pogledu so pomembne tudi določbe resolucij ECOSOC 728 F in 1235 (XLII), ki predpisujeta postopke za zaščito pravic človeka v komisiji OZN za človekove pravice in v njeni podkomisiji za preprečevanje diskriminacije in zaščito manjšin.

Na podlagi nekaterih od prej naštetih mednarodnih aktov so države članice dolžne v določenih časovnih presledkih poročati pristojnim mednarodnim telesom (odbor za človekove pravice, odbor za odpravo rasne diskriminacije idr.) o izvrševanju obveznosti, ki so jih bile z njimi sprejele. Na ta način se v nekaterih od omenjenih mednarodnih teles že več let razvija ploden dialog s posameznimi državami članicami tudi o izvrševanju njihovih obveznosti do manjšin, v katerem se skorajda ne sliši več prigovorov, da je to vprašanje v izključni pristojnosti držav, kjer manjšine živijo. Razprava v teh telesih pa je že doslej prispevala k širši in bolj opredeljeni interpretaciji določb respektivnih mednarodnih aktov v odnosu na manjšine.

Zgoraj opisani mednarodni akti vsebujejo vrsto ekonomskih, socialnih, kulturnih, državljskih in političnih pravic, ki kot nedeljiva in med seboj prepletena celota posredno ali neposredno opredeljujejo vsebino pravice do razvoja tako posameznih pripadnikov manjšin kot tudi manjšinskih skupnosti v celoti.

Obče sprejeta so zlasti ta pravna načela o pravicah manjšin:

- pravica do obstoja in do izražanja pripadnosti manjšini;
- pravica pripadnikov manjšin do uživanja vseh pravic človeka in

temeljnih svoboščin brez kakršne koli diskriminacije glede na narodno ali etnično poreklo, jezik, vero ali spol;

- pravica pripadnikov manjšine do popolne gospodarske, socialne, kulturne, politične in drugačne enakopravnosti v odnosu na ostalo prebivalstvo države;
- pravica manjšine do neodvisnega ekonomskega, kulturnega in družbeno-političnega razvoja;
- pravica manjšine do enakopravne udeležbe v ekonomskem, socialnem, političnem in kulturnem živ-

sprejem posebnih in konkretnih ukrepov na socialnem, ekonomskem, kulturnem in na drugih področjih, ki naj manjšinam kot celoti in poedinim pripadnikom zagotovijo zaščito in razvoj ter polno uživanje pravic človeka in temeljnih svoboščin;

- pravica manjšine do stikov in sodelovanja z matičnim narodom;
- pravica manjšine, da v primeru, če so izpolnjeni predpisani proceduralni in drugi pogoji, iznese kršitve mednarodno priznanih pravic pred določena mednarodna telesa.

Pravica manjšin do razvoja je torej plod sistematične interpretacije že obstoječih prej zapisanih pravic, ki so sestavni del sistema mednarodnega varstva pravic človeka, je sinteza obstoječih norm, ki le kot med seboj povezana celota lahko ustvarjajo podlago za vsestranski razvoj narodne, etnične ali jezikovne manjšine. Glavni cilj uveljavljanja pravice manjšin do razvoja je zagotoviti njihov vsestranski materialni in duhovni napredek ter njihovo polno integracijo v splošne ekonomske, socialne in druge družbene tokove držav, kjer živijo, brez nevarnosti asimilacije in ob ohranjanju in razvijanju njihovih narodno-etničnih in kulturno-jezikovnih posebnosti.

V kontekstu tako razvejane pravice do razvoja manjšine dobiva nove razsežnosti tudi uresničevanje raznih bilateralnih pogodb in sporazumov o pravicah manjšin; v luči pravice do razvoja, ki je del obče sprejetega mednarodnopravnega sistema pravic človeka, bi jih morale države pogodbenice tolmáčiti in izvrševati širokogrudno, v skladu z današnjimi razvojnimi potrebami manjšin, ki so subjekti teh pogodb in sporazumov, upoštevajoč pri tem seveda splošno mednarodnopravno pravilo, da konkret-
na pravna norma ukinja splošno.

PROBLEM URESNIČEVANJA PRAVICE DO RAZVOJA

Če posamezne manjšine ne uživajo prednosti, ki jih daje pravica
(Dalje na 11. strani)

- 10 glej ST/HR/4/rev. 2 z dne 1. 1. 1980.
- 11 glej E/CN.4/Sub.2/L. 735 z dne 6. 6. 1980.
- 12 sprejet z resolucijo GS 2200 A/XXI z dne 10. 12. 1966 in v veljavi od 23. 3. 1976.
- 13 sprejete z resolucijo GS 260 A/III z dne 9. 12. 1948 in v veljavi od 4. 1. 1969.
- 14 sprejete z resolucijo GS 2106 A/XX z dne 21. 12. 1965 in v veljavi od 4. 1. 1969.
- 15 sprejete z resolucijo GS 3068/XXVIII z dne 30. 11. 1973 in v veljavi od 18. 7. 1976.
- 16 GS jo je proglasila z resolucijo 1904/XVIII z dne 20. 11. 1965.
- 17 sprejela jo je generalna konferenca UNESCO 14. 12. 1960 in je stopila v veljavo 22. 5. 1962.
- 18 podpisali so jo zunanji ministri Evropskega sveta 4. 11. 1950 in je stopila v veljavo 3. 9. 1953.
- 19 sprejeta na 40. generalni konferenci MOD, 26. 6. 1957; tekst glej v UN, Treaty Series, vol. 328, pp. 248–266.
- 20 sprejeta na 42. generalni konferenci MOD, 25. 6. 1958 in v veljavi od 15. 6. 1960; tekst glej v ST/HR/1/Rev. 1.
- 21 sprejela jo je generalna konferenca UNESCO na 20. zasedanju 27. 11. 1978.
- 22 glej A/34/439.
- 23 glej ST/TAO/HR/23.

— bi v tej zvezi pomagala ljudska rečenica tega kraja.

Seveda se je sum zožil na eno osebo. Bila je sodnjska obravnava. Ni pa bilo dovolj dokazov. Hribovski preroki in vraževerci pa so imeli novo obliko ustrahovanja:

„Le čakajte, če ne boste pravilno živeli, pride vas Sredpotnikova strašila!“

Bili pa so tudi taki lažniki, ki so trdili, da je na tistem mostu strašilo.

Zadnjič so se pri Milarju stopili. Šučbundovci, zdaj razpuščena militantna formacija bivših socialdemokratov, pa hokenkrajclarji, kakor so med ljudmi rekali pripadnikom prav tako v ilegali delujoči Hitlerjevi stranki.

„Šučbundovci so jih naklestili!“ je dejal Sončarjev sorodnik. Voglova Jelka ga je pozorno poslušala. Zasledovala je politične dogodke kot ne zlahka kaka ženska v teh krajih. Prihajala je iz rodbine in družine, kjer so bili ljudje besede in narodnopolitičnih dejanj. Tako stari stric, ki je bil faliran študent, a je leta pred prvo svetovno vojno v Celovcu dobro urejeval slovenski časopis „Mir“. Pa pesmi je zlagal in druge učene stvari zapisoval. Jelka je vedela o njem in je bila ponosna nanj.

Pri Kušejevi gostilniški mizi pa so sotrpini skoraj natepli Lanškega Hermana, ker se je udinjal v hajmatšuc in je zahajal na orožne vaje v grad Hagenegg.

„Izdajalec si!“ je dejal Strnov France.

Hermana je bolelo in je, rahlo pijan, zajokal:

„Kaj naj počnem? Dela ne najdem. Vsakega dela tudi ne zmorem. Suh pa ne morem biti. Tako zaslužim vsaj šiling na dan!“

Madona, je bilo težko tako reč razumeti: Seveda je šiling šiling! A da bi hodil v uniformi osovraženežnega režima le zato, da tudi živiš, nekje človeško toleriraš, na drugi strani pa moraš odklanjati.

Kmalu po tistem je bilo, ko so si kapelški nacisti privoščili krepko izzivanje. Ponesli so Hitlerjevo zastavo s kljukastim križem visoko v Debrske čeri in jo tako posrečeno vrgli v globino, da je obvisela z močnim kaveljem vrh skalnatega previsa. Vsak jo je lahko videl iz Kaple. To je bilo od sile! Žandarmerija je besnela. Iskala je storilce. Zaman. Hokenkrajclarji so bili pretkani. Orožniki so iskali plezalca, ki bi se upal in zmogel odstraniti izzivalno hitlerjansko zastavo. Dolgo se je vleklo s to odstranitvijo. Celo streljali so na zastavo na previsu. Slabo so zadeli. Hitlerjanci pa so se posmihali.

Zaradi nove meje, nastale po plebiscitu desetega oktobra tisočdevetstodvajsetega, je dobilo vse kapelško polje čisto nov položaj, pomemben položaj, ki ga nikdar poprej ni imelo skozi vso znano zgodovino — postalo je obmejno področje in kot tako je sedaj igralo veliko vlogo v zvezi s tihotapstvom. Ker je bilo vse to novo, so se ljudje šele ščasoma privadili na to vlogo in šele počasi dojemali, da se iz tega sicer prepovedanega dejanja da doseči korist.

Bili so drvarji prvi, ki so vrh kapelških, meddolskih, ovčanskih ali belanskih globač slučajno tako čez plot trčili na druge holcarje, jugoslovanske holcarje. Morda so bili taki vmes, ki so se spoznali že poprej iz soseske zveze. Zdaj so se kar čudili in norčevali:

„No, Matevž, kaj porečeš, tukaj sta najina očeta pred svetovno vojno sekala in se dobivala. Zdaj pa se dobiva midva. Kar naenkrat stojiva vsak v drugi državi. A ni to smešno, kaj naredi tista gospoda, ki vlada na svetu. Na vsem lepem ti skozi gozd, kjer sta mejaša dva kmeta Slovence, potegnejo mejo in jo stražijo z oboroženimi dedci financarji. Ni to nekaj čudnega? Ali so tisti gospodje sploh hodili tukaj po teh gozdnih robovih? Ali so samo

tako na zemljevidu potegovali črte? Kje bi hodili, so davno predebelušni in prekomodni!“

Matevž je povedal, kar je slišal od očeta Jožefa: „Okoličani Kaple so v večini glasovali za novo nastalo državo Srbov, Hrvatov in Slovencev. Vseeno pa so ostali v stari avstrijski državi. Zakaj so potem glasovali? Zdaj že vem, kako je s to prekleto politiko! S temi koroškimi nemškutarji in zagrizenci, ki hočejo biti bolj nemški kot vsa Avstrija in Nemčija, je vrag. So pa po večini naše krvi ljudje! Na narodno zavest se poživljajo, gledajo samo, da si kopičijo premoženje, utrjujejo vpliv, ravna se po političnem vetru kakor papež in farji!“

Sosed, sedaj jugoslovanski državljan, je dobro slišal skozi izpovedane besede, da je sogovornik v temeljnih političnih gledanjih istega prepričanja kakor on. Zato je presedlal kar na žgočo sodobno politično situacijo:

„Kako pa se imate v Avstriji, ko vam je zvezni kancler Schuschnigg izdal amnestijo za vse politične pripornike? Tudi za nacistične, ki so njegovega predhodnika na državnem vladnem stolčku ubili! Zdaj Avstrija le to še dela, kar Hitler v Nemčiji terja. To bo hudič v bodoče. Tudi tej Jugoslaviji nekaj cveti...“

„Nekje so si vse tri vlade podobne, nemška, avstrijska in jugoslovanska. Povsod je diktatura! Stari pravijo, da je mnogo slabše kot za časa cesarja pred svetovno vojno...“

Sosedu Jugoslovancu se je avstrijski mejaš narodnjak zelo dopadel. Ker je bil teren pregleden in ni bilo nevarnosti, da bi ju zasačil kak financar bodisi z avstrijske borbe diszi z jugoslovanske strani, sta se vse bolj razgrela v svojem debatiranju čez soseski plot, ki je bil sedaj že blizu dvajset let avstrijsko-jugoslovanska državna meja.

(Dalje prihodnjik)

12. Koroški kulturni dnevi

(Nadaljevanje z 10. strani)

do razvoja, ni torej posledica tega, da ne bi bilo znano, kaj je njena vsebina, ampak predvsem nepripravljenosti posameznih držav, da v notranjem političnem, pravnem in ekonomskem redu oblikujejo vse pogoje za njeno uresničevanje.

Uveljavljanje pravice do razvoja na mednarodni ravni zahteva temeljite spremembe v svetovnih ekonomskih odnosih, ki jih pojmuje kot zahteve po novem mednarodnem ekonomskem redu. Prav tako pa ni moč v polnem obsegu uresničevati pravice do razvoja v nacionalnih okvirih brez strukturalnih sprememb v funkcioniranju ekonomskega in političnega sistema.

Povsem jasno je, da ni moč matematično prenašati modele uresničevanja pravic manjšin do razvoja iz ene države v drugo oz. iz enega v drugo geografsko področje, čeprav so si razvojni problemi manjšin med seboj zelo podobni. Uresničevanje pravice do razvoja zahteva kompleksni koncept, pri oblikovanju katerega je potrebno voditi računa o konkretnih družbeno-ekonomskih in drugih razmerah v posameznih državah, o materialnih sredstvih in razvojnih potrebah. Na tej podlagi se mora formirati konkretna politika posameznih držav na nacionalni in lokalni ravni, ki naj manjšinam zagotovi uresničevanje pravice do razvoja v vsej njeni razsežnosti.

Takšen pristop do problema razvoja manjšin mora zajeti dejansko vse vidike državne politike: planiranje, zakonodajo, politični sistem, delovanje javnih finančnih skladov, proračunske politike, politiko zaposlovanja, investiranja itd. Spričo tega, da je nacionalna enakopravnost in v tem okviru razvoj manjšin zapleteno družbeno vprašanje, ki ima v mnogih državah vse znake razrednega konflikta, ni moč uresničevati pravice manjšin do razvoja v vsej njeni polnosti le s parcialnimi ukrepi, ampak le s pomočjo strukturnega spreminjanja družbenih odnosov v državah, v katerih manjšine živijo.

Tudi v uresničevanju pravice do razvoja mora biti manjšina subjekt, ki v vsakem pogledu sodeluje na vseh ravneh, od lokalne do nacionalne, o konceptih in ciljih kot tudi o programih in sredstvih za uresničevanje pravice do razvoja. To ni samo politična obveznost vlad v pluralističnih demokracijah, ampak mednarodnopravno priznana pravica pripadnikov manjšin, ki med drugim temelji na določbah mednarodnega pakta o socialnih in ekonomskih pravicah.²⁴

Po drugi strani pa so tudi države zavezane ne samo da tolerirajo, ampak tudi, da aktivno delujejo v smeri uveljavljanja pravice do razvoja

manjšin, ki v njih živijo,²⁵ in da na ta način zagotovijo manjšinam in njihovim pripadnikom ne le formalno enakopravnost, ampak tudi vsestranski razvoj.

Glede na to, da so stvari splošno znane, ni potrebno posebej utemeljevati, da je na primer pravica do razvoja vseh narodov in narodnosti integralni del jugoslovanskega ustavnega, gospodarskega in političnega sistema.

Spodbudne pa so informacije, da doživlja pravica manjšin do razvoja svojo afirmacijo tudi na tistih področjih sveta, kjer so še do nedavna vodili politiko popolne asimilacije ali celo fizičnega uničenja etničnih manjšin, kot je na primer Avstralija, Latinska Amerika ali Skandinavija (narod Sami). Dr. Bibiano F. Osorio-Tafall, generalni direktor centra za ekonomske in socialne raziskave tretjega sveta, ki ima sedež v Mehiki, je recimo zapisal: „Za dežele LA obstoja nujna potreba, da najdejo nove oblike za odpravo napetosti in za rešitev nasprotij, ki izražajo iz njihove pluralistične (večetnične — op.) strukture prebivalstva. V preteklosti je bila politika in kulturna asimilacija izbira, ki je sovpadala s subordinacijo etničnih manjšin, ki so jih smatrali za inferiorne. Na srečo ta pristop ni prevladal in danes se priznava, da ima vsaka etnična skupina pravico do pravičnega in enakopravnega tretmana, do zaščite svoje identitete in do zadovoljitve svojih aspiracij...“²⁶

SKLEP

Glede na njen daljnosežen pomen, bi morala postati pravica do razvoja eden od temeljnih ciljev vsake pozitivne politike do manjšin v posameznih državah. Čeprav je povsem jasno, da je pravica do razvoja sinteza že obstoječih pravic človeka, se vendar še kaže potreba po njeni podrobnejši opredelitvi, reafirmaciji in institucionalizaciji na mednarodni in nacionalni ravni. Pravica do razvoja utrjuje položaj narodne, etnične in jezikovne manjšine kot subjekta, ki svobodno in samostojno odloča o vseh vidikih svojega življenja in dela. Z opredelitvijo pravice do razvoja kot ene od temeljnih pravic človeka so manjšine dobile v roke močno orožje v njihovem kontinuiranem boju za vsestranski narodni napredek, kar bi moralo postati tudi eden od ciljev mednarodne ekonomske strategije razvoja v tretjem desetletju razvoja, v katerega smo pravkar stopili.

²⁴ zlasti členi 13/1, 15/1, 19/1, 19/2, 21, 22 in 25
²⁵ glej poročilo generalnega sekretarja OZN, E/CN.4/1334, para.: 102
²⁶ glej dr. Bibiano F. Osorio-Tafall, op. cit., str. 12

Nagrade za ugankarje

Naj bo povedano kar na začetku: s križankama, ki smo ju objavili v božično-novoletni številki, smo zadeli „v črno“ — toliko rešitev že dolgo več nismo prejeli. Prav tako „rekordno“ pa je bilo žal tudi število tistih rešitev, ki smo jih zaradi kakšne napake morali izločiti, preden smo sreči prepustili izbiro tistih, ki za svoje sodelovanje prejmejo tudi nagrado. Posebno egipčanska boginja Isis, ki jo v slovenski poznamo pod imenom Izida, se je za marsikoga izkazala nepremagljiva in so jo zato kar po svoje „preimenovali“ v Azilo, Isiso, Izivo, Isiro, Izilo, Isino ali Iziso, česar pa seveda nismo mogli priznati za pravilno rešitev. V ostalem so bile pogreške zelo redke — posebno velja to za otroško križanko; pač pa se je tudi tokrat pokazalo, da „skupinsko delo“ lahko postane usodno, ker potem cela skupina „zagreši“ enako napako.

Razveseljivi odziv in tozadevno tudi posebej izražene želje nas seveda obvezujejo, da se bomo v bodoče bolj pogosto spomnili naših ugankarjev. Morda ne bo vsaka križanka, ki jo bomo objavili, tudi nagradna, vendar bo kljub te-

mu priložnost za preizkušnjo znanja in seveda za razvedrilo.

Sedaj pa s besedo na dan, komu se je sreča nasmehnila tokrat. Nagrade za pravilno rešitev križanke za odrasle prejmejo:

HRIBERNIK Martin, Vinogradi pri Miklavčevem;

ŠEGULA Mara, Moravče v Sloveniji;

MÜLLER Valter, Beljak.

Izmed tistih, ki so nam poslali pravilno rešitev otroške križanke, pa bodo nagrajeni:

ŽNIDAR Tatjana, Železna Kapla;

MLEČNIK Zdravko, Sele-Kot;

ŠRANC Janko, Jesenice na Gorenjskem.

Tudi tokrat nagrajence (razen obeh v Sloveniji, ki jima bomo nagradi poslali po pošti) prosimo, da se ob priložnosti oglasijo v uredništvu „Slovenskega vestnika“ (novi naslov je: Celovec, St. RuprechtstraÙe 19, 4. nadstropje), kjer bodo dobili svoje nagrade.

Za konec pa še pravilni rešitvi obeh križank.

Križanka za odrasle

Vodoravno: 1. kuli; 4. Karantan-



JUGOSLAVIJA

NEDELJA, 18. 1.: 7.55 Poročila — 8.00 Čebelica Maja — 8.25 Beli kamen, švedska

otroška serija — 8.55 Washington za zaprtimi vrati, serijski film — 10.25 Kitzbühel: slalom za moške, prenos 1. teka — 11.40 Kažipot — 12.00 Kmetijska oddaja — 12.55 Kitzbühel: slalom za moške, prenos 2. teka — 16.15 Slike s samotnih kmetij — 16.35 Poročila — 16.40 Igre na snegu, posnetek — 17.40 Športna poročila — 17.50 Hordubal, češki film — 19.15 Risanka — 19.20 Cik cak — 19.22 TV nocoj — 19.25 Zrno do zrna — 19.30 Dnevnik — 20.00 Veliko mesto, nadaljevanje TV Zagreb — 21.15 Propagandna oddaja — 21.20 Vrnitev, dokumentarna oddaja — 22.00 V znamenju — 22.20 Jazz na ekranu — 22.40 Športni pregled.

PONEDELJEK, 19. 1.: 10.00 Zimski šolski spored — 13.15 Zimski šolski spored — 17.10 Poročila — 17.15 Vrtec na obisku — 17.30 Človekovi prijatelji, poljudno znanstvena serija — 18.00 Metodologija političnega dela: Sestanek — potek — 18.20 Spekter — 18.30 Obzorik — 18.40 Mozaik — 18.45 Mladinska oddaja — 19.15 Risanka — 19.20 Cik cak — 19.24 TV nocoj — 19.26 Zrno do zrna — 19.30 Dnevnik — 20.00 Vladimir Desnica: OKO, drama TV Zagreb — 21.30 Propagandna oddaja — 21.35 Kulturne diagonale — 22.15 V znamenju.

TOREK, 20. 1.: 10.00 Zimski šolski spored — 13.15 Zimski šolski spored — 17.15 Poročila — 17.20 Sebastijanova babica, danska risana serija — 17.35 Ptuj 80 — 18.05 Pisani svet; pasje življenje — 18.35 Obzorik — 18.45 Mostovi — Hidak, oddaja za madžarsko narodnostno skupnost — 19.00 Knjige — 19.15 Risanka — 19.20 Cik cak — 19.24

TV nocoj — 19.26 Zrno do zrna — 19.30 Dnevnik — 20.00 Aktualna oddaja — 20.50 Propagandna oddaja — 20.55 W. Reymont: Obojčljiva dežela, poljska nadaljevanje — 21.55 V znamenju — 22.10 Iz koncertnih dvoran.

SREDA, 21. 1.: 10.00 Zimski šolski spored — 13.15 Zimski šolski spored — 17.30 Poročila — 17.35 Z besedo in slika — B. Žužek: Zlatorog — 17.50 Ukročeno oko, kulturno dokumentarna serija — 18.20 Okrogli svet — 18.30 Obzorik — 18.45 Festival „Kurlček“ Maribor — 19.15 Risanka — 19.20 Cik cak — 19.24 TV nocoj — 19.26 Zrno do zrna — 19.30 Dnevnik — 20.00 Film tedna: Mali, veliki človek, ameriški film — 22.10 Propagandna oddaja — 22.15 V znamenju.

ČETRTEK, 22. 1.: 10.00 Zimski šolski spored — 13.15 Zimski šolski spored — 17.30 Poročila — 17.35 Tovarišija, mladinska nadaljevanje TV Skopje — 18.05 Mozaik kratkega filma: Turčija je polna presenečenj — 18.35 Obzorik — 18.45 Na sedmi stezi — 19.15 Risanka — 19.20 Cik cak — 19.22 TV nocoj — 19.24 Zrno do zrna — 19.30 Dnevnik — 20.00 Dokumentarna oddaja — 21.00 Propagandna oddaja — 21.05 Glasbena oddaja — 21.35 V znamenju.

AVSTRIJA 1

PETEK, 16. 1.: 9.00 Poročila

— 9.05 Za predšolske otroke — 9.30 Ruščina — 10.00 Porcelan — 10.30 Sneg na Kilimandžaru — 12.20 Klub seniorjev — 13.00 Redakcija — 17.00 Za predšolske otroke — 17.30 Otroška komedija — 17.55 Otrkom za lahko noč — 18.00 Panoptikum — 17.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Vila s pokopališčem — 21.20 Nori par — 22.20 Reklama in šport — 22.30 Teorija na preizkušnji — socialne znanosti in družbena realiteta — 23.30 Poročila.

SOBOTA, 17. 1.: 9.00 Poročila — 9.05 Angleščina — 9.35 Francoščina — 10.05 Ruščina — 10.35 Nesmrtna glasba velikih mojstrov — 11.25 Teorija na preizkušnji — socialne znanosti in družbena realiteta — 12.30 Igraj z nami — 13.00 Redakcija — 15.20 Dama s kameljami — 17.00 Športna abeceda — 17.30 Mumi — 17.55 Otrkom za lahko noč — 18.00 Dva krat sedem — 18.25 Dober večer v soboto želi Heinz Conrads — 19.00 Slike iz Avstrije in Južne Tirolske — 19.30 Čas v sliki in šport — 20.15 Rene Kollo: Rad si povabim goste — 22.10 Šport — 22.30 Donna Summer in njeni gosti — 23.20 Poročila.

NEDELJA, 18. 1.: 12.00 Knjiga — prijatelj otroka — 15.15 Češki film — 16.46 Trubloff, miš, ki je igrala na balalajki — 17.05 Opica z otoka Saragasi — 17.15 Čebelica Maja — 17.40 Otrkom za lahko noč — 17.45 Klub seniorjev — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Operni vodič — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki in šport — 20.15 Ampak sedaj, gospod direktor — 21.45 Glas muslimanov — 21.50 Poročila.

PONEDELJEK, 19. 1.: 9.00 Poročila — 9.05 Za predšolske otroke — 9.30 Prosim k mizi — 10.00 Tehnike likovne umetnosti — 10.15 All my sons — 10.30 Češki film — 12.00 Jean in Pierre Troisgras kuhata — 13.00 Redakcija — 17.00 Za predšolske otroke — 17.30 Lassie — 17.25 Otrkom za lahko noč — 18.00 Živali pod vročim soncem — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Ponedeljski šport — 21.05 Lisice — 21.55 Poročila.

TOREK, 20. 1.: 9.00 Poročila — 9.05 Za predšolske otroke — 9.30 Angleščina za začetnike — 10.00 Zemljevid — 10.30 Vestern — 12.00 Grenke jagode — 13.00 Redakcija — 17.00 Za predšolske otroke — 17.25 Oddaja z miško — 17.55 Otrkom za lahko noč — 18.00 Carčin sel — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Kreisky skoro privatno — 21.10 Novo od včera — 21.55 Sin kmetijskega delavca je postal gradbeni delavec in si gradi hišo — 23.35 Poročila.

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janežič; odgovorni urednik: Andrej Kokot; uredništvo in uprava: 9021 Celovec / Klagenfurt, Gasometergasse 10, tel. 32.550 — Tiska: Založniška in tiskarska družba z o.j. Drava, Celovec - Boravljice

Krajevni odbor Zveze slovenske mladine v Bilčovsu vabi na

srečanje z mladimi kulturnimi ustvarjalci iz Tržiča

v soboto, 17. januarja 1981 ob 19.30 uri pri Miklavžu v Bilčovsu.

Spored:

Mladinsko gledališče Tržič: recital z baleto — Humoristična skupina „VESELI VEČER“ — Filmski klub TOMO KRIŽNAR z dvema filmskima predstavama — DUO ŠKORPION, ki ga sestavljata dva mlada Tržičana Boris Vertelj in Franci Godnov ob spremljavi kitar — Samorastnik Jaka Kopic se bo predstavil z eksponati na razstavi, ki bo v okviru kulturne prireditve in bo otvorena po kulturnem sporedu.

Razstava bo odprta 18. in 25. januarja od 10.00 do 18.00 ure.



MOŽNOSTI PO ŠOLI

1. To je **EDINA ŠOLA na Koroškem**, ki nudi na dvojezični šoli trgovsko izobrazbo. Zato so dekleta po šolanju sposobna za službo v trgovskih oddelkih vseh podjetij (npr. v bančništvu, industriji, trgovstvu, tujem prometu itd.). Nastavljene pa so lahko tudi v državnih službah, kot sekretarke pri advokatih, kot pomočnice pri zdravnikih itd.
2. Kdor si pa po treh letih želi zaključek z **MATURO**, lahko dodatno obiskuje dvoletno šolo v Linzu in tam maturira. S tem dobi pravico za študij vseh strok.
3. Prej ali slej si ustvari vsako dekle lastno družino in gospodinjstvo. Potem ji koristi ta šola več kot vsaka druga.

S tem so nakazane le najpogostejše poklicne odločitve absolventk. Praksa pa pokaže, da imajo absolventke veliko izbiro in lahko dobijo primerno delovno mesto.

Mag. Maja Amrusch-Hoja, profesor

SMUČARSKI TEČAJ SŠZ NA KANINU

Tradicionalni smučarski tečaj Slovenske športne zveze bo v letošnjih semestrskih počitnicah (od 8.2. do 14.2. 1981) na visokogorskem smučišču na Kaninu. Tečajniki bodo bivali v hotelih Kanin in Alp v Bovcu, od koder se bodo z modernim gondolsko žičnico vzpenjali do najvišjih smučišč Jugoslavije.

Cena za polni penzion znaša 200 šil. na dan, tedenska vozovnica za lift 700 din. V dopoldanskih urah je smučanje pod strokovnim vodstvom.

Interesenti naj kot prijavnino vplačajo na konto štev. 2911 pri Posojilnici Celovec (4478.030) 400 šil. Prijavnina se bo upoštevala kot naplailo. Ker je število rezerviranih mest omejeno na 56, se bo za rezervacijo upošteval datum vplačila. Dvo- in trojezicne sobe so opremljene s prho in WC. Prijavljeni tečajniki bodo po pošti dobili potrjeno rezervacijo in točna navodila. V primeru odsotnosti tečajnika zapade prijavnina. Zadnji rok prijave do 22. 1. 1981.

ci; 12. vsak; 15. Ezop; 16. Raab; 17. Iran; 19. Eda; 20. kes; 22. av; 24. in; 25. I(van) C(ankar); 26. ura; 27. oda; 28. bo; 29. ol; 30. AB; 32. as; 34. kra; 36. zal; 45. moto; 46. Romi; 47. Eros; 48. križ; 49. Avstralija; 50. nada.

18. in 38. vodoravno — Našim zvestim naročnikom srečno novo leto.

Navpično: 1. kinin; 2. Leše; 3. Izida; 4. koma; 5. APZ; 6. are; 7. nas; 8. tat; 9. Abi; 10. cin; 11. Irak; 12. varen; 13. SNOS (Slovenski narodnoosvobodilni svet); 14. konec; 21. Ero; 23. val; 24. IRA (Irska republikanska armada); 25. Ida; 28. blisk; 29. Ormož; 31. balon; 33. svota; 34. komi; 35. Asta; 36. zora; 37. lesa; 39. rov; 40. Črt; 41. nor; 42. oma; 43. Nil; 44. vej.

Križanka za otroke

Vodoravno: 1. sto; 3. os; 5. NL; 6. vsipa; 9. Edi; 10. žep; 11. teloh; 13. ion; 14. vas; 16. ime; 17. Rim; 19. dan; 21. goska; 23. žla.

Navpično: 2. tri; 4. S(lovenci) V(estnik); 5. na; 7. sneženi mož; 8. pripovedka; 11. to; 12. ha; 13. ter; 15. sin; 18. I(go) G(ruden); 20. aa; 22. sl.

Novice iz pliberške okolice

Danes se oglašamo v našem listu z bolj žalostnimi dogodki o ljudeh, ki so šli za vedno od nas. Naša dolžnost je, da se jih spomnimo in izrečemo zahvalo za storjeno delo za našo skupnost in za naš obstoj.

Že lani 11. decembra smo se za vedno poslovili od Viktorja Gajška iz Grabelj pri Pliberku. Pokojni je dalj časa bolehal, vendar ni pričakoval, da bo tako hitro končal svojo življenjsko pot, saj je bil star šele 63 let. Svoj zasluženi pokoj kot železničar je užival le nekaj kratkih let.

Pokojni Viktor se je rodil v Ljutomeru in je bil kot smo že omenili po poklicu železničar. Med drugo svetovno vojno je med drugim služboval tudi v Pliberku. Ker je že takrat kot uslužbenec občutil krivice, ki so se godile njemu in našemu človeku, se je povezal z osvobodilnim gibanjem in prispeval lep doprinos k uničenju Hitlerizma in to čeprav je bil v železniški uniformi. Bil je zaveden in ni poznal strahu in tak je bil vse svoje življenje.

Tudi po vojni je aktivno delal za našo stvar, za naš obstoj. Prav to delovanje pa je bilo trn v peti angleškim in avstrijskim oblastem, kar je imelo za posledico, da so ga preganjali in tudi zaprli. Takratni nestrpnosti so šli celo tako daleč, da je zgubil službo na avstrijski železniški postaji, tako da se je moral vrniti nazaj v Slovenijo in tam izvrševati svoj poklic in to čeprav je imel pri nas v Avstriji stanovanje in družino.

Za svojo življenjsko družico si je izbral Dupletnikovo Lonco, rojeno Slanič, ki izhaja iz znane družine, iz katere so izšli Lovro Potočnik, njen brat Karel in drugi. Dupletnikova družina je že od vsega početka podpirala osvobodilno vojsko in brat Karel je bil že leta 1941 v Kragujevcu ustreljen kot talec. Žena Lonca in njena sestra sta morali v koncentracijsko taborišče. Viktor je vzljubil to vrlo družino in tudi našo Koroško. Čeprav je moral prisilno zapustiti naš kraj, je imel vedno v mislih, da se vrne nazaj v Grablje, če že ne prej, pa vsaj na stara leta. S svojo

pridno ženo sta si pri Dupletniku postavila nov dom in tudi želja, da se vrne, se mu je končno uresničila — vrnil se je med svoje in užival svoj zasluženi pokoj.

Leta početka pa so hitro minula in zopet je moral za vedno od nas eden tistih koroških Slovencev, ki je bil preganjan samo zaradi tega, ker je ljubil Koroško in slovenski rod. Ob številni udeležbi žalujočih smo ga na libuškem pokopališču predali

OBVESTILO

Pisarna Zveze koroških partizanov v Celovcu se je preselila iz Spitalgasse 12 v Gasometergasse 10/1. Pisarna bo začasno odprta vsak ponedeljek in četrtek od 8. do 12. ure.

Odbor
Zveze koroških partizanov

materi zemlji. Domača zemlja, katero je tako ljubil in bil zaradi nje preganjan, naj mu bo lahka. Težko prizadeti ženi in sinovom izrekamo naše globoko sožalje.

Na pliberškem pokopališču smo se 21. decembra za vedno poslovili od Alojza Krajgerja, očima Mikuscha, župana mestne občine Pliberk. Pokojni se je rodil 1912 leta v Podkrajju pri Pliberku in se izučil kovaškega poklica, katerega je tudi nekaj časa z ljubeznijo izvrševal.

Za življenjsko družico si je izbral Margareto Mikusch. V zakonu sta imela štiri otroke in ni bilo lahko preživljati številno družino, saj ni bilo vedno zaslužka in tudi ne takšnih socialnih pridobitev kot jih imamo danes. Še težje je bilo, ko je pri

delu v gramozni jami postal invalid. Odrngalo mu je nogo in kljub tej hudi nesreči ni obupal. Pokojni je bil pravi delavec-trpin, ki je vse svoje življenje delal z rokami za vsakdanji kruh. Čeprav ni bil obdarjen z zemeljskimi dobrinami, pa je bil vendar dobre volje in po svoje srečen. Mirno je prenašal težko breme invalida. Pokojni se je udeleževal tudi naših prireditvev in nikdar ni zatajil svojega poka. Dalj časa trajajoča zahrbtna bolezen mu je v 63. letu starosti pretrgala nit življenja.

Od zgledega delavca, dobrega očeta, mirnega in spoštovanega pokojnika, se je ob odprtem grobu poslovila velika množica ljudi in mu tako izpričala zadnjo čast. Svojem izrekamo naše iskreno sožalje.

Ob praznikih koncem decembra pa smo se zopet zbrali na libušem pokopališču, kjer smo se poslovili od Urbana Mačka, p.d. Petrovega očeta iz Grabelj pri Pliberku.

Pokojnikovi starši so bili nekdanji lastniki mogočne zadrzne kmetije pri Šlibarju na Belšaku, na vrhu Komlja. Včasih, ko še ni bilo gorskih poti, in tudi gozdovi zaradi tega niso imeli kakšne vrednosti, je bilo življenje v teh krajih neizprosno in naporno. Zato so kmetijo prodali in kupili sedanjo Petrovo domačijo, ki leži ugodneje, bliže prometu in doline. V Petrovi družini so izbrali Urbana za naslednika in še kako prav so izbrali, je pokazala vsa njegova življenjska pot in delo. Kakor nekoč pri Šlibarju, ko so bili zavedni in ponosni člani naše slovenske skupnosti ter stali kot mogočne lipe vrhu Komlja, tako je tudi pokojni Petrov oče stal kot mogočen in neuničljiv viharik sredi novine-frate ter kljuboval vsem viharjem, burjam in tudi težkim časom. Kljuboval je vztrajno in uspešno. Vzdržal je in vzgajal tudi druge, kar so ga naučili njegovi starši. Svoje znanje in svojo zavednost pa si je pridobil predvsem tudi v delu Slovenskega prosvetnega društva in pa v nenehnem prebiranju slovenskih knjig. Bil je zelo razgledan in načitan človek, iz katerega pa je izžarevala tudi dobrota, skromnost in jeklen značaj. Bil je vedno z nasveti drugim na razpolago, bil je sosed — človek, skrajno pošten in tudi brez sporov, kot da ga ni. V življenju ni nikoli okleval in nihal sem ter tja. Svojo pot je hodil premišljeno in zavestno.

Za svojo življenjsko družico, katera mu je lani umrla, si je izbral Trbulovo Malko na Komlju, ki mu je bila velika opora v domu in na kmetiji. Imela sta dve hčerki in dva sinova, katere sta vzgojila v zavedne člane našega ljudstva. Želimo in pri-

Dom v Tinjah

FORUM ZA PRAVNA VPRAŠANJA

Ref. Andrej Wakounig
v sredo 21. januarja 1981 ob 19. uri

čakujemo, da bodo tudi nasledniki Petrove domačije ostali to, kar je bil njihov oče.

Poslednjo čast so mu izkazali številni pogrebci. Svojem izrekamo globoko sožalje.

V soboto 3. januarja pa smo na nončavaškem pokopališču pospremili k zadnjemu počitku tragično umrlega Pepija Mlinarja, Reševca ali Pistotnikovega Pepija. Tragično zato, ker je bil pokojni star šele 20 pomladi. Težko je za družino, zlasti za mater, tudi to, da je oče umrlega umrl šele pred kratkim, kar je seveda še bolj hudo in žalostno. Pokojni se je izučil pri znanem podjetju Skias na Blatu za mizarja in tam delal v zadovoljstvo vseh. Trenutno pa je bil v Pliberku na vojaški obveznosti. Od priljubljenega Pepija so se poslovili tudi vojaški pliberške garnizije.

Od mladega nadbudnega Pepija se je poslovilo veliko številno žalujočih, ki kar niso mogli razumeti, kako je mogoče, da gre tako mlad človek tako nenadno in za vedno od nas. Pokojnega Pepija bomo ohranili v lepem spominu. Globoko sočustvujemo s težko prizadetimi svojci.

IKEJ

PIREDITVE

Slovensko kulturno društvo v Globasnici vabi na

8. PODJUNSKI PLES

ki bo v soboto 17. januarja 1981 ob 20. uri pri Soštarju v Globasnici. Igra ansambel „Fantje iz Podjune“. Prisrčno vabljeni!

Klub slovenskih študentov v Celovcu vabi na

IZREDNI OBČNI ZBOR

v torek 20. januarja 1981 ob 15.30 uri v študentskem naselju, Univ. Str. 11/68. Prosimo za sigurno udeležbo.

POZOR

V soboto 17. januarja 1981 ob 20. uri bo v I. programu ljubljanske televizije oddaja „TV križanka“. V okviru te oddaje bodo med drugim nastopili tudi šentjakovski igralci z odlomkom igre „Miklova Zala“.

Zveza slovenskih izobražencev v Celovcu

VABILO

na redni občni zbor, ki bo v sredo, dne 28. januarja 1981 ob 18. uri v prostorih restavracije Doma glasbe v Celovcu (vhod Viktringer-Ring!). Po občnem zboru bo mag. dr. Ludvik Karničar, sodelavec inštituta za slavištiko v Gradcu, referiral o jezikovnih raziskovanjih govorov na Obiskem, v Kortah in Selah.

Lutke mladje Koroške dijaške zveze v Celovcu vabijo na premiero Jana Wilkowskega

TRDOGLAVČEK

v petek 16. januarja 1981 ob 19.15 uri v dijaškem domu v Mohorjevi, 10. Oktober Str. 25, Celovec

DRAŽBA PRAŠICA

Stara žvabeška navada, prirejena v čast sv. Antonu v nedeljo 18. januarja 1981 ob 9. uri (po maši) na sejmlišču pred cerkvijo v Žvabeku. Prireditelj: KPD „Drava“ v Žvabeku

KONCERT

● v nedeljo 18. januarja 1981 ob 14.30 uri „Pri kosi“ na Ravnah pri Rožku. Prireditelj: SKD „P. Markovič“

● v nedeljo 18. januarja 1981 ob 19.30 uri v dvorani pod novo cerkvijo v Sentilju. Prireditelj: Kat. prosveta Sentilj. Nastopajo: Trio Korolan s pevci, mešani oktet SPD „Danica“, vokalni kvartet Kežar in duo Polzer

Dobla vas

Precejšnje razburjenje vlada v dobrolski občini, kjer se neko podjetje za lomljenje in mletje kamena poteguje za sedež obratovanja v Dobravi, blizu vasi Priblja vas in Lovanke. Občani teh dveh vasi so s podpisno akcijo protestirali proti nastavitvi tega obrata v dobrolski občini. Čeprav na občinski seji ni bilo nobenega pozitivnega stališča pristojnih uradov, je župan, kakor je bilo razbrati iz njegovih izjav, že predhodno dal pristanek za nastanitev prizadetemu obratu. Poleg občinskih odbornikov SPO, se je tudi FPÖ jasno izrazila za nastanitev tega obrata. ÖVP je tudi zagovarjala upravičenost takega obrata, čeprav je pristojni referent za gozdarstvo oddal negativno stališče, ker bi mletje kamena kvarno vplivalo na gozd. Občinski odbornik EL Dobla vas, Tinej Wastl je edini zastopal jasno stališče in voljo ljudstva ter odklonil obratovanje kamnoloma, ker ustvarja škodljiv prah, moti prebivalstvo z velikim hrupom, ki ga povzroča mletje kamena in prevažanje s težkimi tovornjaki.

Wastl je z začudenjem vprašal, od kdaj naprej se delajo razlike pri dovoljenju gradbenih dovoljenj. Če navaden občan zaprosi občino za gradbeno dovoljenje, morajo biti vsa stališča nadrejenih referentov predhodno pozitivna, pri tem podjetju za lomljenje in mletje kamena pa hoče dati župan dovoljenje kljub negativnim stališčem. Občinski svet v Dobri vasi je nato preložil to točko na naslednjo sejo.

3. zimski pohod „Arihova peč“

bo v nedeljo 22. februarja 1981 s štartom pri Polancu na Hodnini nad Šentjakobom v Rožu.

Plebiscit v slovenskem zgodovinopisju

(Nadaljevanje z 2. strani)

Plebiscit kot institucionaliziran konflikt dveh tendenc v zgodovinskem dogajanju tega prostora — na eni strani sklicevanje na integriteto dežele, na drugi strani pa na družbeno in politično emancipacijo enega njenih delov na etnični osnovi — ni bil viteški boj med enakimi. Bil je boj dveh družbenih struktur na različnih razvojnih stopnjah, obremenjen z uspehi in neuspehi preteklih desetletij in na obeh straneh zgrešene ideologije, je dejal Pleterski.

Kot nevzdržno je Pleterski imenoval vztrajanje pri trditvi, da je bil nosilec prve zgodovinske tendence neki poseben koroški deželni subjekt, ločen od nemštva oz. avstrijskega. Realni zgodovinski subjekt je bilo nemštvo, plebiscitna zmaga je torej zmaga tega subjekta. Na drugi strani je plebiscit tudi velik neuspeh v emancipacijskem procesu slovenskega naroda, vendar je državnopravno priznana dejstvo. Tudi teritorialne zahteve Jugoslavije leta 1945 niso temeljile na zanikanju regularnosti plebiscita, pač pa je bil plebiscit z intenzivno germanizacijsko politiko prve republike postavljen pod vprašaj.

V razpravi je Pleterski še ugotovil, da ni samo obrambni boj, temveč tudi propagandistični plebiscitni boj imel hude posledice za odnose v deželi. Pomenil je hudo zastrupitev odnosov, ki tudi še danes po 60 letih neugodno učinkuje.

Naslednji ponedeljek bo predaval predsednik koroških brambocev Valentin Einspieler o razvoju

jezikovnega in narodnostnega priznavanja od 1880 do 1976. Ciklus predavanj pa bo 26. januarja zaključil prof. dr. Theodor Veiter, ki bo govoril o pravnih vidikih zaščite manjšin ob primeru koroških Slovencev.

Jasno je, da se je predavanju prof. Pleterskega znašla tudi cela garda branilcev koroške domovine. Saj je dobro, da hodijo malo izpopolnjevati svoje znanje o koroški domovini. Vendar pa bi se že morali izogibati takim blamažam, kot je doživel predsednik brambocev. V razpravi se je Valentin Einspieler, ki so ga včasih menda klicali tudi Zdravko in je študiran slavist, tako zapletel v svoje „argumente“, da je Cankarju že leta 1908 postavljala spomenik, nakoč se je umaknil na Prešerna, ker je 1908 Cankar pač še zdrav in čil pisal drame, in na koncu so mu kot izhod iz zagate ponudili še spomenik Anastasiusu Grünu. Tedaj pa je našemu Zdravku sploh zmanjkalo rdečih nit, tako da niti sam ni več vedel, koga je pravzaprav imel v mislih. Nauke: ne vznemirjajte slavista s posttrastskimi imeni. Cankar ali Prešeren ali Grün — kaka pa je razlika? Sploh kadar gre za obrambo koroških mitov.

Menjava denarja

Stanje v četrtek 15. januarja 1981

Za 100 din dobite	39.— šil.
Za 100 din plačate	44.— šil.
Za 100 ltr dobite	1.42 šil.
Za 100 ltr plačate	1.51 šil.
Za 100 mark dobite	698.— šil.
Za 100 mark plačate	714.30 šil.

Nov mejni gorski prehod



Na območju Jepe (Kepa) na sedlu Mlinca bodo odprli nov mejni gorski prehod, preko katerega bo možno doseči Kepo tudi po jugoslovanski strani. Sedlo Mlinca (1581 m) se nahaja med Babo in Plevelniki. Ko še ni bilo karavanške predora je bila preko Mlince najbližja povezava med Podroščico in Dovjem.

ŠPORTNI VESTNIK

REZULTATI
VIII. SANKARSE TEKME SPD „OBIR“
NA OBIRSKEM 21. 12. 1980:

Športne sanke: 1. Wutte Toni; 2. Fabach Anton; 3. Ibounig Hannes; 4. Kohls Adolf; 5. Wassner Max

Solarji I: 1. Fabach Walter; 2. Cudrman Lenart; 3. Karničar Hanzi

Solarji II: 1. Haderlap Peter; 2. Haderlap Franc; 3. Cudrman Mirko; 4. Weratschnig Heinz; 5. Hribar Willi

Solarke: 1. Wilhelmer Rosi; 2. Olip Diana; 3. Smrtnik Marica

Splošna ženska skupina: 1. Smrtnik Regina; 2. Kohls Annemarie; 3. Kölich Emi; 4. Korenjak Matilda; 5. Dolinšek Marija

Mladinci: 1. Haderlap Stanko; 2. Fabach Bernhard; 3. Smrtnik Hanzi; 4. Karničar Joži; 5. Olip Metod

Splošna moška skupina: 1. in najboljši

ši dneva Karničar Pavli; 2. Hribar Milan; 3. Karničar Pepi; 4. Brumnik Danijel; 5. Wassner Max

Starostna moška skupina: 1. Čertov Rudolf; 2. Weratschnig Heinz; 3. Knez Rudolf; 4. Haderlap Feliks; 5. Rosenfelder Josef

REZULTATI TEKME PO PISTOTNIKOVI POTI 11. 1. 1981:

Solarji I: 1. Olip Hannes; 2. Paulič Dietmar; 3. Cudrman Mirko

Solarji II: 1. in najboljši dneva Smrtnik Hanzi; 2. Karničar Joži; 3. Ošina Josef

Solarke: 1. Jung Karin; 2. Oražič Irmis; 3. Karničar Greti

Splošna ženska skupina: 1. Smrtnik Regina; 2. Paulič Emi; 3. Pečnik Melita

Splošna moška skupina: 1. Miklav Flori; 2. Unterweger Fridl; 3. Ošina Willi

Starostna moška skupina: 1. Jung Josef; 2. Poderschnik Johi; 3. Čertov Rudolf